

גמרא סדורה

מסכת

יומא

פרק: א' - "שְׁבַעַת יָמִים"

דפים: ב. - יז:

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד הפרק לרפואה השלימה לר' נדב בן טובה רייכמן בתוך כל שאר חולי ישראל

יצא לאור על ידי עמותת

"זכל בניך לימודי ה"

ז' כסליו תשע"ד

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת יומא פרק א' - "שְׁבַעַת יָמִים"

1. ב, א

ר"י

מתני'

שְׁבַעַת יָמִים קוֹדֵם יוה"כ מִפְּרִישֵׁי כ"ג. שכל עבודת יוה"כ אינה כשירה אלא בו כדיליף בהוריות בפרק בתרא (דף יב:): דכתיב גבי יום הכפורים וכפר הכהן אשר ימשח אותו ובגמרא (דף ו.) מפרש למה מִפְּרִישֵׁי:

ללשכת פרהדרין. כך שמה ובגמרא מפרש למה נקראת כך: **ומתקנין לו.** ומזמנין כהן אחר להיות כהן גדול תחתיו אם יארע בו פסול קרי או שאר טומאה המעכבין מלבוא למקדש:

ובעד ביתו. גבי יוה"כ כתיב באחרי מות:

א"כ. דחיישת למיתה:

אין לדבר סוף. שמא גם זו תמות:

גמ'

שריפת הפרה. פרה אדומה: **שעל פני הבירה.** לקמיה מפרש מאי בירה:

צפונה מזרחה. במקצוע מזרחית צפונית של עזרה היתה:

שכל מעשיה. של פרה:

כלי גללים. צפיעי בקר מפרש להו במנחות בפי ר' ישמעאל (דף סט:):

כלי אדמה. שאין עשויין ככלי חרס בכבשן אלא מן האדמה היא שהוא כאבן רכה וחוקקין ממנה כלים:

מאי טעמא. תקינו לה כלים הללו:

דטבול יום. לקמן יליף בפרק טרף בקלפי (דף מג:): והזה הטהור כו':

כי היכי דלא ליזולו בה. לומר הואיל וטבול יום כשר בפרה אין צריך להיות זריזין בה בשמירת טהרה לכך עשו בה מעלות הרבה לטהרה וזו אחת מהן:

כיון דחטאת היא. חטאת נקראת שנאמר (במדבר יט) למי נדה חטאת היא:

וחטאת טעונה צפון. חטאות הקריבות במזבח נשחטות בצפון ולא שזו טעונה צפון שהרי היא נשחטת בהר המשחה:

וכתיב. בפרה (שם) אל נוכח פני אהל מועד בהזאת דמה שהוא עומד בהר המשחה ומתכוין ורואה פתחו של היכל שהוא בכותל מזרחי:

כי היכי דליהוי היכירא. לדעת שהופרש שם כדי להטיל עליו עבודת פרה הקרויה חטאת וטעונה מזרח וישים לב להיות זריז במעשיה וסדר עבודותיה:

הבירה אשר הכינותי. אשר זימנתי לה מקום גורן ארונה לבנותה בו ודוד קאמר ליה להאי קרא בדברי הימים:

משנה

שְׁבַעַת יָמִים קוֹדֵם יוֹם הַכְּפוּרִים,
מִפְּרִישֵׁי כַהֵן גְּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכַּת פְּרֵהֲדָרִין.
וּמִתְקִינֵין לוֹ כַהֵן אַחֵר תַּחְתָּיו, שְׁמָא יֵאָרֵעַ בּוֹ פְּסוּל.
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר:
אִף אִשָּׁה אַחֶרֶת מִתְקִינֵין לוֹ,
שְׁמָא תָמוּת אִשְׁתּוֹ,
שְׁנֵאמַר: "וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ" (ויקרא טז, ו),
"בֵּיתוֹ" - זו אִשְׁתּוֹ.
אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן אֵין לְדַבֵּר סוּף.

גמרא

תנן ה"תם:

"שְׁבַעַת יָמִים קוֹדֵם שְׂרִיפַת הַפָּרָה,
הֵי מִפְּרִישֵׁי כַהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכָּה שְׁעַל פְּנֵי הַבֵּירָה, צְפוּנָה מְזֻרְחָה.
וְלִשְׁכַּת בֵּית הָאָבֶן הֵיְתָה נִקְרָאת" (פרה ג, א).

ולמה נקרא שמה "לשכת בית האבן"?

שכל מעשיה בכלי גללים, בכלי אבנים ובכלי אדמה.

מאי טעמא?

כיון דטבול יום כשר בפרה.

דתנן:

"מְטַמְּאִין הֵיזוּ הַכַּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה וּמְטַבְּלִין אוֹתוֹ,
לְהוֹצִיא מִלְבָּן שֶׁל צְדוּקִים.

שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים: בְּמַעוֹרְבֵי הַשֶּׁמֶשׁ הֵיְתָה נַעֲשִׂית" (פרה ג, ז).

תקינו לה רבנן: כלי גללים, כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו טומאה. כי היכי דלא ליזולו בה.

מאי שנא "צפונה מזרחה"?

כיון ד"חטאת היא" (במדבר יט, ט) וחטאת טעונה צפונה.

וכתיב בה: **"אֵל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד"** (במדבר יט, ד).

תקינו לה רבנן - לשכה צפונה מזרחה.

כי היכי דלהוי לה היכירא.

מאי "בירה"?

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

מקום ה"ה בהר הבית ו"בירה" שמו.

וריש לקיש אמר:

כל המקדש כולו קרוי "בירה",

שנאמר: **"הַבֵּירָה אֲשֶׁר הַכִּינֹתִי"**¹ (דברי הימים א' כט, יט).

¹ ולשלמה בני תן לבב שלם לשמור מצוותיך ועדותיך וחוקיך ולעשות הכל ולבנות הבירה אשר הכינותי

2. ב, א-ב

["שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין בהו גדול מביתו"]
 ["שבעת ימים קודם שריפת הפרה, היו מפרישין בהו השורף את הפרה מביתו"].

מנא הני מילי?

אמר רבי מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן:
 אמר קרא: "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשת לכפר עליכם" (ויקרא ח, לד).
 "לעשת" - אלו מעשי פרה,
 "לכפר" - אלו מעשי יום הכפורים.

בשלמא, כוליה קרא בפרה לא מתוקם - "לכפר" כתיב, ופרה לאו בת כפרה היא.
 אלא, אימא: כוליה קרא ביום הכפורים כתיב!

אמרי: ליהף "צוה" "צוה".
 כתיב הכא: "צוה ה' לעשת" (ויקרא ח, לד),
 וכתיב התם: "ואת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור" (במדבר יט, ב),
 מה להלן: פרה, אף כאן: פרה.
 ומה כאן: פרישה, אף להלן פרישה.

ב, ואימא: "צוה", "צוה" דיום הכפורים,
 דכתיב: "ויעש כאשר צוה ה' את משה" (ויקרא טז, לד)!

דנין "צוה" דלפני עשיה מ"צוה" דלפני עשיה.
 ואין דנין "צוה" דלאחר עשיה, מ"צוה" דלפני עשיה.

ואימא "צוה" דקרבתנות,
 דכתיב: "ביום צותו את בני ישראל" (ויקרא ז, לח)!

דנין "צוה" מ"צוה",
 ואין דנין "צותו" מ"צוה".

ומאי נפקא מינה?
 והתנא דבי רבי ישמעאל:
 "ושב הפה" (ויקרא יד, ט),
 "ובא הפה" (ויקרא יד, מד),

זו היא 'שיבה', זו היא 'ביאה'!

הני מילי היכא דליכא דדמי ליה.
 אבל היכא דאיכא דדמי ליה, מדדמי ליה ולפינן.

רס"י

מנא הני מילי. דבעי פרישה
 ליוה"כ ולפרה:
 כאשר עשה. במלואים שצוה
 אותם לפרוש מביתם ז' ימים
 שנאמר (ויקרא ח) ופתח אהל
 מועד תשבּו יומם ולילה וגוי
 ובשמיני עבדו שנאמר (שם ט)
 ויהי ביום השמיני קרא וגוי
 וכתוב קרב אל המזבח וגוי
 כאשר וגוי צוה לעשות לדורות
 לפרוש ז' לפני עבודת יום אחד:
 דלפני עשייה. קיום המצוה:
 ואימא צוואה דקרבתנות. להצריך
 כל כהן העובד במקדש פרישה
 לקרבתנות ציבור:
 זו היא שיבה זו היא ביאה.
 לדון גזירה שוה זה מזה מה
 שיבה חולץ וקוצה וטח אף
 ביאה חולץ וקוצה וטח:

² והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה ה' את משה
³ ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם
⁴ ושב הפה ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית
⁵ ובא הפה וראה והנה פשה הנגע בבית

3. ב, ב - ג, ב

רס"י

ואימא כפרה דקרבות. כגון קרבנות יחיד דכתיב בהן בכמה מקומות וכפר עליו הכהן: מי ידעינן הי מתרמי. והלא ע"י פייס היו עובדין כדאמרין לקמן (דף כב.). הכי גרסינן אמרי אלמה לא ניבעי פרישה לכולה משמרת בית אב. אלמה לא בתמיה אינך יכול לומר בהן פרישה הרי יש לומר על כל בית אב של משמרת החלוקין לימי שבת לשמש איש יומו שיפרשו כל בית אב שבעת ימים קודם היום הקבוע לו: דבר הקבוע לו זמן. יוה"כ מדבר הקבוע לו זמן המילואים שנאמר (שמות מ) ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים וגוי והוא היה שמיני למילואים: הנוהג פעם אחת בשנה. מילואים פעם אחת הוא דהוה בשנה: אי חג המצות. כלומר יש לך לומר שעל חג המצות נאמר הואיל ופתח בו תחילה בכל מקום או על חג הסוכות הואיל ומרובה מצותו בסוכה ולולב וערבה וניסוך המים: ליום א'. בשביל יום שמיני לבדו: ואימא שמיני. עצרת: הזה כתיב. כאשר עשה ביום הזה: כזה. לא הצריך פרישה אלא לדוגמתו: לענין פז"ר קש"ב. פייס לעצמו שאין פייס בפרי החג אצל המשמרות שכל המשמרות שונות ומשלשות בהן לפי חשבון סדרן כמו ששינו במסכת סוכה (דף נה:) אבל פר של שמיני בתחילה מפיסין עליו: זמן לעצמו. לברך שהחיינו: רגל לעצמו. שאין שם חג הסוכות עליו: קרבן לעצמו. שאין קרבנו שוה לכל שאר ימות החג שכולם פרים מרובים ואילים שנים וי"ד כבשים וכאן פר אחד איל אחד ושבעה כבשים: שיר לעצמו שאין שירו שוה לכל שאר שירות ימי החג כל שיר ימי החג מדבר מעין גזל מתנות עניים ואותן של חול המועד מפורש (שם.) במס' סוכה הומ"בהי ושל שמיני עצרת אינו מעין אסיף ולא פירשו לנו איזהו שירו: ברכה לעצמו ברכה שהיו מברכין לתפלת חיי המלך כדמפורש בתוספי [פ"ד] דסוכה על שם ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך (מ"א ח): תשלומין דראשון הוא. אלמא טפל דידיה הוא:

"לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים".

ואימא: כפרה דקרבות!

מי ידעינן הי כהן מתרמי, דבעי ליה פרישה?

אמרי: אלמה לא?

ניבעי ליה פרישה לכוליה משמרת בית אב!

דנין דבר שקבוע לו זמן, מדבר שקבוע לו זמן, לאפוקי קרבנות, דכל יומא איתנהו.

ואימא רגלים!

דנין דבר שנוהג פעם אחת בשנה מדבר הנוהג פעם אחת בשנה, לאפוקי רגלים, דלאו פעם אחת בשנה נינהו.

ואימא רגל אחד!

וכי תימא: לא ידעינן הי מיניהו,

אי חג המצות, הואיל ופתח בו הכתוב תחלה,

אי חג הסוכות, הואיל ומרובה מצותו!

אלא: דנין פרישת שבועה ליום אחד,

מפרישת שבועה ליום אחד.

ואין דנין פרישת שבועה לשבועה, מפרישת שבועה ליום אחד.

ואימא שמיני דפרישת שבועה ליום אחד הוא!

דנין דבר שאין קדושה לפניו, מדבר שאין קדושה לפניו.

ואין דנין דבר שיש קדושה לפניו, מדבר שאין קדושה לפניו.

ולאו קל וחומר הוא!?

השתא דבר שאין קדושה לפניו - בעי פרישה,

דבר שיש קדושה לפניו - לא כל שפן!?

אמר רב משרשיא:

לא, "הנה" ⁶ (ויקרא ח, לד) פתיב - כזה.

רב אשי אמר:

מי איכא מידי דעיקר רגל, לא בעי פרישה,

טפל דידיה בעי פרישה!?

ואפילו למאן דאמר: שמיני רגל בפני עצמו הוא,

הני מילי לענין פז"ר קש"ב.

אבל לענין תשלומין - תשלומין דראשון הוא,

דהא תנן:

"מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג והולך כל הרגל פולו, יום טוב האחרון של חג."

⁶ כאשר עשה ביום הזה

רפ"י

דנין פר אחד ואיל אחד. עבודת מוסף יום הכפורים פר אחד ואיל אחד ועבודת שמיני למלואים פר אחד ואיל אחד דכתיב (ויקרא ט) קח לך עגל בן בקר לחטאת וגוי:

איל אחד הוא. שהיה קרבן ציבור ביוה"כ הוא האמור כאן באחרי מות ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה הוא האמור בפינחס למוספין:

התם חד לחובת היום. ההוא דאחרי מות חובת היום ואינו קרוי מוסף ולא כתיב התם מלבד עולת הבקר כדכתיב בכל המוספין מלבד עולת הבקר דמשמע זה מוסיף על דבר יום ביומו:

לאפוקי עצרת דתרווייהו חובת היום נינהו. לחובת שתי הלחם כתיב (שם כג) והקרבתם על הלחם וגוי ואילים שנים ובחובת היום דמלואים איל אחד הוא דהוה:

דנין פר שלו. דמלואים משלו הוא דכתיב קח לך עגל וביוה"כ נמי איכא פר ואיל משלו בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר וגוי לאפוקי עצרת וראש השנה דציבור נינהו:

ועשה לך. כמו עשה לך שתי חצוצרות כסף:

כביכול. אני שמעתי: אם היה ציבור יכול להתכפר בשל יחיד הייתי רוצה ואני אומר לפי שדבר קשה הוא לומר שהקב"ה קץ בישראל אומר כביכול כלומר על כרחינו יאמר כן כאילו (אי) אפשר לומר כן וכן כל כביכול שבהש"ס:

בזמן שהן עושין רצונו של מקום. נקראת העבודה על שם:

ואימא עצרת דפרישת שבועה ליום אָחַד הוא!

אָמַר רַבִּי אֲבָא:

דנין פֿר אָחַד וְאֵיל אָחַד מִפֿר אָחַד וְאֵיל אָחַד, לְאִפּוּקֵי עֲצֵרַת דְּשִׁנֵּי אֵילִים נִינְהוּ.

הַנִּיחָא לְמָאן דְּאָמַר יוֹם הַכְּפוּרִים אֵיל אָחַד הוּא, אֶלָּא לְמָאן דְּאָמַר שְׁנֵי אֵילִים נִינְהוּ, מַאי אֵיכָא לְמִימַר?

דִּתְנִינָא:

"רַבִּי אוֹמֵר:

אֵיל אָחַד הוּא,

הָאָמֹר כָּאן,⁷ הוּא הָאָמֹר בְּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים.⁸

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:

שְׁנֵי אֵילִים הֵם,

אָחַד הָאָמֹר כָּאן, וְאָחַד הָאָמֹר בְּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים!"

אִפִּילוּ תִּימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן,

הֶתֵּם חֵד לְחוֹבַת הַיּוֹם,

וְחֵד לְמוֹסָפִין.

לְאִפּוּקֵי עֲצֵרַת, דִּתְרוּוִייהוּ חוֹבַת הַיּוֹם נִינְהוּ.

ואימא ראש השנה, דפרישת שבועה ליום אָחַד הוא!

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:

דנין פֿר וְאֵיל שְׁלוֹ, מִפֿר וְאֵיל שְׁלוֹ.

לְאִפּוּקֵי עֲצֵרַת וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּצִיבוּר נִינְהוּ.

הַנִּיחָא לְמָאן דְּאָמַר: **"קַח לֶךָ" - מִשְׁלָךְ,**

"וַעֲשֵׂה לֶךָ" - מִשְׁלָךְ.

אֶלָּא לְמָאן דְּאָמַר: מִשְׁלַל צְבוּר - מַאי אֵיכָא לְמִימַר?

ג,ב

דִּתְנִינָא:

"קַח לֶךָ" - מִשְׁלָךְ,

וַעֲשֵׂה לֶךָ" - מִשְׁלָךְ,

"וַיִּקְחוּ אֱלִיף" - מִשְׁלַל צְבוּר,

דְּבַרֵּי רַבִּי יֵאֵשִׁיָּהּ.

רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר:

בֵּין "קַח לֶךָ" בֵּין "וַיִּקְחוּ אֱלִיף" - מִשְׁלַל צְבוּר,

וְמָה תִּלְמוּד לֹאמַר: "קַח לֶךָ"?

בְּבִיבּוּל מִשְׁלָךְ אֲנִי רוֹצֵה יוֹתֵר מִשְׁלָךְ.

אֲבָא חֲנַן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִעֶזֶר:

כְּתוּב אָחַד אוֹמֵר: "וַעֲשִׂיתָ לֶךָ אֲרוֹן עֵץ" (דברים י, א),

וְכְתוּב אָחַד אוֹמֵר: "וַעֲשִׂי אֲרוֹן עֵצִי שְׁטִים" (שמות כה, ט),

הָא כִּיצַד?

כָּאן - בְּזִמְנָא שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנָא שְׁל מְקוּם,

⁷ בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה (ויקרא טו, א)

⁸ ובעשור לחודש השביעי הזה מקרא קודש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם כל מלאכה לא תעשו. והקרבתם עולה לה' לריח ניחוח פר בן בקר אחד איל

בָּאן - בְּזִמְנוּ שְׂאִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם!"

עד כאן לא פליגי אלא בקיחות דעלמא, ועשיות דעלמא, קיחות דעלמא: "קח לך סמים" (שמות ל, לד), עשיות דעלמא: "עשה לך שתי חצוצרות כסר" (במדבר י, ב). אבל הגד הנד פרושי קא מפרש, דמשלף הוא.

במלואים?

מכדי כתיב: "ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת"⁹ (ויקרא ט, ג), "ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת" (ויקרא ט, ב) - למה לי? שמע מינה: "קח לך" - משלף הוא.

ביום הכפורים?

מכדי כתיב: "בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה" (ויקרא טז, ג), "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת, והקריב את פר החטאת אשר לו" (ויקרא טז, ה) - למה לי? שמע מינה: האי "לו" - משלף הוא.

רב אשי אמר:

דנין פר לחטאת ואיל לעולה, מפר לחטאת ואיל לעולה, לאפוקי ראש השנה ועצרת דתרוייהו עולות נינהו.

רבינא אמר:

דנין עבודה בכהן גדול, מעבודה בכהן גדול לאפוקי פולהו קושטייתין דלאו עבודה בכהן גדול נינהו.

ואיכא דאמרי:

אמר רבינא:

דנין עבודה תחלה מעבודה תחילה, לאפוקי הני דלאו תחלה נינהו.

מאי "תחלה"?

אילימא: תחלה בכהן גדול היינו קמייתא!

אלא: עבודה תחלה במקום מעבודה תחלה במקום.

רש"י

עד כאן לא פליגי. תירוצא הוא: קח לך למה לי. דשני קרא בדיבוריה ממה שהתחיל לדבר: דנין פר לחטאת ואיל לעולה. ביה"כ יש פר לחטאת ואיל לעולה בקרבן יחיד דכהן גדול בזאת יבא אהרן וגו' ודשמיני למילואים נמי עגל לחטאת ואיל לעולה:

עבודה בכהן גדול. ביום הכפורים מעבודה בכ"ג במלואים דכתיב (ויקרא ט) ויקרב אהרן אל המזבח:

אילימא תחלה בכהן גדול. דנין יום הכפורים שהיא עבודה ראשונה שהוטלה בכהן גדול בקרבנות צבור ביה"כ הראשון מעבודת שמיני למלואים שהיא עבודה ראשונה שנעשית על ידי כהן גדול מעולם:

תחלה במקום. יום הכיפורים יש לו עבודה לפני לפני שביום הכיפורים הראשון היתה תחלה במקום שקודם לכן לא נכנס אדם שם לעבודה ויום שמיני למלואים היתה עבודה תחלה במזבח החיצון ואם בשביל ששימש משה כל שבעת ימי המלואים אין קרויה עבודה אצל עבודת כהנים שהוא בלבוש בגדי כהונה ושל משה בחלוק לבן שלא הוכשר אלא לשעה:

⁹ ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעולה

4. ג, ב - ד, ב

[אמר רבי מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן:
אמר קרא: **"כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם"** (ויקרא ח, לד).
"לעשת" - אלו מעשי פרה,
"לכפר" - אלו מעשי יום הכפורים].

כי אתא רב דימי אמר:
רבי יוחנן מתני חדא,
רבי יהושע בן לוי מתני תרתי.

רבי יוחנן מתני חדא:
"לעשת לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים.
ורבי יהושע בן לוי מתני תרתי:
"לעשת" - אלו מעשה פרה,
"לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים.

רבי יוחנן מתני חדא?!
והא אנו תנו:
"שבעת ימים קודם יום הכפורים, ושבעת ימים קודם שריפת הפרה!"

מעלה בעלמא.

והא אמר רבי מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן:
"כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם" (ויקרא ח, לד).
"לעשת" - אלו מעשה פרה
"לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים!

ההוא דרביה.

דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן משום **רבי ישמעאל**:
"לעשת" - אלו מעשה פרה,
"לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן:
מהיכא קא ילפת לה ממלואים?
אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן,
אף הכא נמי כל הכתוב בהן מעכב בהן.
וכי תימא הכי נמי,
והתנו:

"ומתקנין לו בהן אחר",
ולא קתני 'מפרישין'!
וכי תימא: מאי **"מתקנין"** מפרישין - ליתני או אידי ואידי 'מתקנין' או אידי ואידי 'מפרישין'!

אמר ליה:
אלא מר מהיכא יליף לה?

אמר ליה:
מסיני,
דכתיב: **"וישפן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים"**.

רפ"י

ר' יוחנן מתני חדא. לא דריש
מהאי קרא דכאשר עשה ביום
הזה אלא חדא פרישה:
מעלה בעלמא. מפני הקל
שהקילו בה לטמא מדעת הכהן
השורפה עשו בה מעלות רבות:
מהיכא ילפת לה. להך פרישה:
אי מה מלואים כל הכתוב מעכב
בהן. כדילפינן לקמן בשמעתין
(דף ה.).
ולא קתני מפרישין. ואם יארע
פסול בכהן גדול ישמש זה בלא
פרישה:
אלא מר מהיכא יליף אמר ליה
מסיני. שמצינו שפירש משה
קודם כניסתו למחנה השכינה:
ויכסהו הענן. למשה:

רס"י

ר' יהודה בן בתירא. לקמן
 בפרקין (דף ו.):
לטומאת ביתו. שמא אם יזקק
 לאשתו ותראה דם בשעת ביאה
 ונמצא טמא שבעת ימים
 כמשפט בועל נדה ולא יכול
 לעבוד ביום הכפורים:
זה וזה. כהן דיום הכפורים וכהן
 דפרה:
כל שבעה. ימי דהפרשה:
מכל חטאות שהיו שם. מכל
 פרה ופרה היו נותנין קצת
 למשמרת מן האפר בחיל כך
 שנינו במסכת פרה (פ"ג משנה
 יא) ואני שמעתי אפר פרה של
 משה לא כלה:
דהואי נמי הזאה. בפרישה
 דמלואים כל ז' דכתיב (ויקרא
 ח) ויז על אהרן וגו' וכתוב שבעת
 ימים ימלא את ידם כל ז' עשה
 להם כחוק יום הראשון:
ובמלואים דם. הזאת מלואים
 של דם כדכתיב:
דתני ר' חייא כו'. לקמיה
 בשמעתין מיייתי לה:
מעלה בעלמא. בפרה כדאמרן
 וביה"כ לכבוד כניסת מחנה
 שכינה:
תניא כוותיה דרבי יוחנן. דיליף
 ממלואים:
כריש לקיש. דיליף מסיני:
בזאת. קרא יתירא הוא כדלקמן
 למדרש ביה ודרוש ביה הכי
 בזאת התורה האמורה בענין
 במקום אחר יבא אהרן אל
 הקדש:
מאי היא. באיזה ענין:
ושימש יום אחד. עבודת שמיני
 הוטלה עליו שנאמר (ויקרא ט)
 קרב אל המזבח:
לאפוקי צדוקים. שהיו משנין
 עבודת קטורת יוה"כ כדלקמן
 בהוציאו לו (דף נג.) שהיו נותנין
 הקטורת על האש בחוץ ואחר
 כך מכניסים:
וכסם שמפרישים. לא מקרא
 יליף לה אלא מעלה בעלמא:
לחנכו. ללמדו:

ויקרא אל משה ביום השביעי¹⁰ (שמות כד, טז).

מכדי כתיב: **"ויקרא אל משה ביום השביעי"** - מאי **"ששת ימים"!**
 בנה אב:
 שכל הנכנס למחנה שכינה, טעון פרישת לשה.

והא אנו **"שבעה"** תנו!

מתניתין רבי יהודה בן בתירא היא,
 דחייש
 ד, א לטומאת ביתו.

אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש:
 בשלמא לדידי, דילפינא ממלואים,
 היינו דתניא:

"זה וזה מדין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם",
 דהואי נמי הזאה במלואים.
 אלא לדידה דילפת מסיני,
 הזאה בסיני מי הואי?

אמר ליה:
 ולטעמיה מי נחא?
 במלואים - דם,
 הכא - מים!

הא לא קשיא,
 דתני רבי חייא:
"נכנסו מים תחת דם",
 אלא לדידה הזאה בסיני מי הואי?

אמר ליה:
 הזאה זו מעלה בעלמא.

תניא כוותיה דרבי יוחנן,
 תניא כוותיה דריש לקיש.

תניא כוותיה דרבי יוחנן:
"בזאת יבא אהרן אל הקדש"¹¹ (ויקרא טז, ג),

במה שאמור בענין,
 מאי היא?
 בענין דמלואים.

ומה אמור בענין דמלואים?
 אהרן פירש שבעה ושימש יום אחד,
 ומשה מסר לו כל שבעה כדי לחנכו בעבודה.
 ואף לדורות: כהן גדול פורש שבעה ומשמש יום אחד,
 ושני תלמידי חכמים מתלמידיו של משה לאפוקי צדוקין,
 מוסרין לו כל שבעה כדי לחנכו בעבודה.
 מבאן אמרו: **"שבעה ימים קודם יום הכיפורים,**
מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין".
 וכשם שמפרישין כהן גדול, כן מפרישין כהן השורף את הפרה,

¹⁰ וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן
¹¹ בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה

רש"י

אמרת. אמור מעתה :
מאי בזאת. לשון נקבה פר ואיל דכתיבי בתריה לאו נקיבות הן :
שמע מינה. בענין מלואים ופרישה לשון נקבה :
כהן גדול קמא. אהרן לבדו כל ימיו אבל דורות הבאים לא תנהוג שלא נאמר אלא אהרן :
זה מעשה כו'. כלומר אי אתה יכול לומר ויכסהו להר ולא למשה ואלו ששה ימים הן שהיו מראש חדש שבאו לסיני עד יום מתן תורה ואין כאן פרישה כלל למשה שהרי אותן ששה ימים עלה וירד בהשכמה להזהירן על פרישתן מן האשה ומצות הגבלה זאת לא תאמר לפי שזה מעשה היה אחר עשרת הדברות בתחילת ארבעים יום שנכנס למחנה שכינה להיות שם עם ה' לקבל הלוחות ולקמן מפרש מהיכא פשיטא ליה דאחר עשרת הדברות היה ששה ימים הללו :
ר"ע אומר. קודם עשרת הדברות היה וששה ימים הללו הם ששה ימים שמראש חדש עד יום מתן תורה ובשביעי קבלום ומשה וכל ישראל עומדים לקבל עשרת הדברות כדאמרינן (מכות דף כד.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום ואחר כך עלה כדי לקבל את הלוחות ולא היה שם פרישה כלל :
ויכסהו הענן להר. ולא למשה שהרי כל אותן ששת ימים עלה וירד בהשכמה לומר להם אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים (שמות יט) וישב משה את דברי העם אל ה' ולמחר נאמר לו לך אל העם וקדשתם ולמחר לך רד העד בעם :
ולא בא הכתוב. לומר ויקרא אל משה לבדו אלא לחלק לו כבוד :
למרק אכילה ושתייה. ר' נתן סבר לה כרבי יוסי הגלילי דפרישה למשה הואי אך לא ללמוד מכאן לשאר הנכנסין למחנה שכינה פרישה שלא היתה פרישה זו אלא שבששה ימים הללו נתמרקה אכילה שבמעיים להיות כמלאכי השרת אבל בעלמא לא בעינן מירוק :
לאיים עליו. הוא נמי סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה ולהבדילו מבני אדם שתחול עליו אימה בהיותו לבדו יבין וישים לבבו ליכנס למחנה שכינה באימה :
במקום גילה. מתן תורה של לוחות דכתיב (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב :

ללשנה שעל פני הבירה צפונה מזרחה.
ואחד זה ואחד זה - מזין עליו כל שבעה מכל חטאות, שהיו שם.
ואם תאמר: במלואים דם, הכא מים!
אמרת: נכנסו מים תחת דם.
ואומר: "כאשר עשה ביום הזה צנה ה' לעשות לכפר עליכם" (ויקרא ח, לד).
"לעשת" - אלו מעשה פרה,
"לכפר" - אלו מעשה יום הכיפורים."

והאי "בזאת" מיבעי ליה לגופיה: פר בן בקר לחטאת ואיל לעולה!

אמר:

אי לקרבן לחודיה לימא קרא בזה' או באלה',
מאי "בזאת"?

שמעת מינה תרתי.

מאי "ואומר"?

וכי תימא: יום הכיפורים קמא הוא דבעי פרישה, כדאשכחן במלואים,
 אבל ביום הכיפורים דעלקמא לא.

אי נמי,

כהן גדול קמא הוא דבעי פרישה,

אבל כהן גדול בעלקמא לא.

תא שמע: **"כאשר עשה"** (ויקרא ח, לד).

תניא פותיה דריש לקיש:

"משה עלה בענו,

ונתכסה בענו,

ונתקדש בענו,

כדי לקבל תורה לישראל בקדושה,

שנאמר: "וישכן כבוד ה' על הר סיני"¹² (שמות כד, טז).

זה היה מעשה אחר עשרת הדברות שהיו תחלה לארבעים יום,

דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר:

"וישכן כבוד ה'" (שמות כד, טז) - מראש חודש.

"ויכסהו הענן" - לקה.

"ויקרא אל משה" - משה וכל ישראל עומדיו, ולא בא הכתוב אלא לחלק כבוד למשה.

רבי נתן אומר:

לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתייה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת.

רבי מתיא בן חרש אומר:

לא בא הכתוב אלא לאיים עליו, כדי שתהא תורה ניתנת באימה, ברתת ובזיע.

שנאמר: "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה" (תהלים ב, יא).

מאי "וגילו ברעדה"?

אמר רב אדא בר מתנה אמר רב:

במקום גילה שם תהא רעדה.

¹² וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן

5. ד, ב

רפ"י

במאי קא מיפלגי. מה ראייה מביאין לדבריהן: ניתנה תורה. עשרת הדברות ומקראי ילפי טעמייהו תנא קמא ורבי יוסי במסכת שבת פרק רבי עקיבא: מ"ד בששה כו'. כדי נסבא הכא ופירוש היה בספרים כי היכי דלא תיקשי לך לקמן היאך שלמו ארבעים ב"ז בתמוז שנסתברו הלוחות: בשבעה עלה. לקבל הלוחות ושהה מ' יום:

ר' יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא. הלכך על כרחך ששה ימים ויום השביעי על כרחך אחר עשרת הדברות היו ופירש משה ששה ימים ובשביעי נכנס לקבל הלוחות:

ור"ע סבר לה כרבי יוסי. הלכך שביעי זה ז' לחודש היה: בשלמא לר"ע. דאמר לא הוי פרישה התם מ' יום הוא ולא יותר ושלמו ב"ז בתמוז כ"ד בסיון שהרי ו' ימים עברו ממנו ובשביעי עלה וכמה שנכנס בתוך השביעי כשעלה נתעכב לירד בתוך י"ז בתמוז שהוא מ' שלימין:

[משה עלה בענו, ונתכסה בענו, ונתקדש בענו, נדי לקבל תורה לישראל בקדושה, שנאמר: "וישכן כבוד ה' על הר סיני"¹³ (שמות כד, טז). זה היה מעשה אחר עשרת הדברות שהיו תחלה לארבעים יום, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: "וישכן כבוד ה'" (שמות כד, טז) - מראש חודש".]

במאי קא מיפלגי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא?

בפלוגתא דהני תנאי,

דתנאי:

"בששה בחודש ניתנה תורה לישראל,

רבי יוסי אומר:

בשבעה בו".

מאן דאמר: "בששה" - בששה ניתנה ובשבעה עלה, דכתיב: "ויקרא אל משה ביום השביעי" (שמות כד, טז). מאן דאמר: "בשבעה" - בשבעה ניתנה, ובשבעה עלה, דכתיב: "ויקרא אל משה ביום השביעי".

רבי יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא דאמר בששה בחודש ניתנה תורה, הלכך זה היה מעשה אחר עשרת הדברות,

"וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים" למשה,

"ויקרא אל משה ביום השביעי" - לקבולי שאר התורה.

דאי סלקא דעתך: "וישכן כבוד ה'" מראש חדש,

"ויכסהו הענן" להר,

"ויקרא אל משה ביום השביעי" לקבולי עשרת הדברות - הא קבילו להו מששה!

והא אסתלק ענן מששה!

רבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי,

דאמר: בשבעה בחודש ניתנה תורה לישראל.

בשלמא לרבי עקיבא, היינו דמשפחת לה בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות.

עשרין וארבעה דסיון,

ושיתסר דתמוז,

מלו להו ארבעין יומין דהנה בהר,

ובשכסר בתמוז נחית, ואתא ותברינהו ללוחות.

אלא לרבי יוסי הגלילי דאמר: ששה דפרישה, וארבעין דהר - עד עשרין ותלת בתמוז לא אתבור לוחות!

אמר לך רבי יוסי הגלילי:

ארבעין דהר בהדי ששה דפרישה.

¹³ וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן

6. ד, ב

רש"י

קול לו קול אליו. וישמע את הקול מדבר אליו (במדבר ז) לו היה יכול לומר וכתב מדבר אליו ללמדך שאליו לבדו היה נמשך הקול באהל מועד משהוקם המשכן ונדבר עמו מעל הכפורת לא היה הקול נשמע לישראל דהאי קרא דוישמע את הקול באהל מועד כתיב רישיה דקרא ובבא משה אל אהל מועד וגוי:

אמר מר:

"ויקרא אל משה" - משה וכל ישראל עומדין."

מסייע ליה לרבי אלעזר,

דאמר רבי אלעזר:

"ויקרא אל משה" - משה וכל ישראל עומדין,

ולא בא הכתוב אלא לחלק לו כבוד למשה.

מיתבי:

"קול אליו"¹⁴ - משה שמע וכל ישראל לא שמעו!

לא קשיא:

הא - בסיני,

והא - באהל מועד.

ואי בעית אימא:

לא קשיא:

הא - בקריאה,

הא - בדבור.

¹⁴ וכבוא משה אל אוהל מועד לדבר איתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו" (במדבר ז, טז)

7. ד, ב

רש"י

שהוא בבל יאמר כו'. תלמוד לומר לאמר לא אמור הדברים אלא אם כן נותן לו רשות:

רבי זריקא רמי קראי קמיה דרבי אלעזר, וְאָמַר לֵה אָמַר רַבִּי זְרִיקָא: רַבִּי אֶלְעָזָר רַמִּי:

כְּתִיב: "וְלֹא יִבֹּא מֹשֶׁה לְבֹא אֶל אֱהֱל מוֹעֵד מִי שֶׁכֵּן עָלָיו הָעֵנָן" (שמות מ, לה), וְכִתְיב: "וַיִּבֹּא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֵנָן" (שמות כד, יח)! מְלַמֵּד שֶׁתַּפְסוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְהִבְיֵאוּ בְּעֵנָן.

דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל תְּנָא:

"נְאֻמַּר בְּאֵן "בְּתוֹךְ"¹⁵ (שמות כד, יח),

וְנֻאֲמַר לְהֵלֹן: "בְּתוֹךְ" - "וַיִּבְּאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם" (שמות יד, כב), מֵה לְהֵלֹן שָׁבִיל, דְּכִתְיב: "וְהַמַּיִם לְהֵם חוֹמָה" (שמות יד, כב), אַף בְּאֵן שָׁבִיל".

¹⁶"וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיֹּדְבֵר"¹⁷ (ויקרא א, א) - לְמָה הַקְּדִים 'קְרִיאָה' לְדִיבּוּר? לִימָדָה תוֹרָה דְּרַךְ אֶרֶץ: שְׁלֵא יֵאמַר אָדָם דְּבַר לְחִבְרֵוּ אֶלָּא אִם בְּן קוֹרְהוּ".

מְסִייע לִיה לְרַבִּי חֲנִינָא,

דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא:

לֹא יֵאמַר אָדָם דְּבַר לְחִבְרֵוּ אֶלָּא אִם בְּן קוֹרְהוּ.

"לְאמור".

אָמַר רַבִּי מוֹסֵיאַ בַּר בְּרִיה דְּרַבִּי מוֹסֵיאַ, מִשְׁמִיה דְּרַבִּי מוֹסֵיאַ רַבֵּה: מְנַיִן לְאֹמַר דְּבַר לְחִבְרֵוּ שֶׁהוּא בְּבַל יֵאמַר עַד שְׂיֵאמַר לוֹ: לָךְ אָמַר? שְׂנַאֲמַר: "וַיֹּדְבֵר ה' אֵלָיו מֵאֱהֶל מוֹעֵד לְאמור".

¹⁵ ויבוא משה בתוך הענן

¹⁶ הרש"ש גורס שהפסקה הבאה היא המשך הברייתא.

¹⁷ ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמור

8. ד, ב - ה, א

רש"י

מכלל דתרוייהו וכו'. מהדר לעיל מדאמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן וכו' ואודי ליה מכלל דתרוייהו כו' :
ותסתיים. פלוגתא דרבי יוחנן ורבי חנינא דפליגי בהא מילתא בעלמא תסתיים מהכא דרבי יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכבא בהן :
דבר שאין מעכב בהן לדורות. לקמיה מפרש לה :
שירי מצוה. כלומר שלא חש לחשוב אותה מצוה ולא סמך :
כאילו לא כיפר. מן המובחר :
וכיפר. (דאין כפרה אלא בדם) כדאמרין בזבחים (דף ו. 1) כיפר לגברא דעיקר כפרה בדם אבל לא כיפר נמי (שלא קיים) מצות קונו מן המובחר :

[אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: מהיכא קא ילפת לה ממלואים? אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן, אף הכא נמי כל הכתוב בהן מעכב בהן.]

אמר ליה:

אלא מר מהיכא יליף לה?

אמר ליה:

מסיני,

דכתיב: "וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששית ימים, ויקרא אל משה ביום השביעי"¹⁸ (שמות כד, טז).

מכלל דתרווייהו סבירא להו: מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן.

דאיתמר:

רבי יוחנן ורבי חנינא,

חד אמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן.

וחד אמר: דבר המעכב לדורות - מעכב בהן,

שאין מעכב לדורות - אין מעכב בהן.

תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן.

מדקאמר ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן:

"אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן" ולא קא מהדר ליה ולא מידי,

תסתיים.

מאי בינייהו?

אמר רב יוסף:

'סמיכה' איכא בינייהו.

למאן דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן - סמיכה מעכבא.

למאן דאמר: דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן - סמיכה לא מעכבא.

לדורות מנא לן דלא מעכבא?

דתניא:

"וסמך ... ונרצה"¹⁹ (ויקרא א, ד) - וכו' סמיכה מבפרת?!

והלא אין בפרה אלא בדם,

שנאמר: "כי הדם הוא בנפש יכפר" (ויקרא יז, יא)!

ומה תלמוד לומר: "וסמך" ונרצה?

שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר, וכפר!"

רב נחמן בר יצחק אמר:

תנופה איכא בינייהו.

למאן דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן - מעכבא.

ולמאן דאמר: דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן - לא מעכבא.

ולדורות מנא לן דלא מעכבא?

¹⁸ וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששית ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן

¹⁹ וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו

רש"י

ולא קתני מפרישין. ואע"פ שלא הופרש אם יארע פסול בראשון יעבוד זה השני שמע מינה פרישה לא מעכבא (בה) עבודה: **ריבוי שבעה**. שישמש כ"ג שבעה ימים רצופים כשממנין אותו בכהונה גדולה וילבש שמונה בגדים בשעת עבודה וריבוי לשון מרבה מרובה בגדים שהוא משמש בשמונה וההדיוט בארבעה:

משיחת שבעה. [שיתנו שמן המשחה על ראשו ובין ריסי עיניו ז' ימים] רצופין:

כל הכתוב בהן. ז' ימים ימלא וגוי (ויקרא ח) וכל מילוי ידים האמור שם לבישת בגדים הוא שנאמר (שמות כט) ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם וגוי ומשיחה נמי כל שבעה מדאיתקש משיחה לריבוי:

וכפר הכהן אשר ימשח אותו. גבי יוה"כ באחרי מות כתיב:

מה תלמוד לומר. אם ללמד שתהיה עבודה בכ"ג והלא כל הפרשה באהרן נאמרה בזאת יבא אהרן ונתן אהרן והקריב אהרן ובא אהרן (ויקרא טז):

לפי שנאמר. בפרשת ואתה תצוה שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו העומד תחת אהרן בכהונה גדולה אשר יבא ביום הכפורים אל אהל מועד לשרת בקדש:

אין לי אלא. שיהא כשר לבא אל אהל מועד ביום הכפורים אלא מי שנתרבה שבעה ונמשח שבעה כשנתמנה ולקמיה בעי משיחה שבעה היכא כתיבא: אפילו שעה אחת לא גרסינן:

דתניא:

"**לתנופה לכפר**"²⁰ (ויקרא יד, כא),

וכי תנופה מבפרת?!

והלא אין נפרה אלא בדם!

שנאמר: **"מי הדם הוא בנפש יכפר"** (ויקרא יז, יא)!

מה תלמוד לומר "לתנופה לכפר"?

שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הפתוב כאילו לא כפר, וכפר.

רב פפא אמר:

פרישת שבעה איכא בינייהו.

למאן דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן - מעכבא.

למאן דאמר: דבר שאינו מעכב לדורות אינו מעכב בהן - לא מעכבא.

ולדורות מנא לן דלא מעכבא?

מדקא תני: **"מתקנינו"**, ולא קתני: 'מפרישין'.

רבינא אמר:

ריבוי שבועה,

ומשיחה שבועה,

איכא בינייהו.

למאן דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן - מעכבא.

ולמאן דאמר: דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב אף בהן - לא מעכבא.

ולדורות מנא לן דלא מעכבא?

דתניא:

"**וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו**" (ויקרא טז, לב),

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **"שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו"**²¹ (שמות כט, ל),

אין לי אלא נתרבה שבועה, ונמשח שבועה.

נתרבה שבועה ונמשח יום אחד, נתרבה יום אחד ונמשח שבועה מניין?

תלמוד לומר: **"אשר ימשה אותו ואשר ימלא את ידו"** - מכל מקום.

אשפחן ריבוי שבועה לכתחלה, משיחה שבועה לכתחלה מנלן?

אי בעית אימא:

מדאיצטריך קרא למעוטה.

ואיבעית אימא:

דאמר קרא: **"ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשיחה בהם ולמלא בהם את ידם"** (שמות ו),

איתקש משיחה לריבוי,

מה ריבוי שבועה, אף משיחה שבועה.

²⁰ ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר

²¹ שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אוהל מועד לשרת בקודש

9. ה, א-ב

רפ"י

מילתא דכתיבא בהאי ענינא. בפרשת צוואה דמלואים שנאמר בואתה תצוה: **דלא כתיב.** בפרשת המלואים בזה הדבר אשר תעשה וגוי לא כתיב שיתן אל החושן אורים ותומים כשהלבישן אבל בפרשת צו את אהרן שנאמרה שם עשיית המלואים כתיב ויתן עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התומים וא"ת אף בואתה תצוה נאמר ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים אין זו מפרשת המלואים אלא עשיית הבגדים ובהווא ענינא לא כתיב ככה לעיכובא:

פתח פתח. בצוואה כתיב (שמות כט) אל פתח אהל מועד [יתירא] וכן בעשייה [בצוואה כתיב] תקריב פתח אהל מועד ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד וכן בעשייה ואת כל העדה הקהילו אל פתח אהל מועד בשלו את הבשר פתח אהל מועד:

ורב משרשיא אמר. בפרשת עשייתן נמי עיכובא כתיבא ושמרתם משמרת משמע תשמור ככל הכתוב ולא צריך גזירה שוה:

ת"ר כי כן צויתי וכו'. איידי דנקט הכא למידרש כי כן צויתי לענינא דמלואים דלעיכובא אתא קבעה לה ברייתא הכא למדרש כי כן צויתי דשמיני למאי אתא ולא ניהו ההוא קרא דענינא דמלואים דצו את אהרן אלא דיום השמיני דכתיב במנחה (ויקרא י) קחו את המנחה הנותרת מאשי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח כי כן צויתי:

כאשר צויתי. גבי שעיר חטאת אשר דרש משה והנה שורף כתיב אכל תאכלו אותה במקום קדוש כאשר צויתי (שם):

כאשר צוה ה'. גבי שוק התרומה וחזה התנופה כתיב תאכלו במקום טהור וגוי כאשר צוה ה' (שם) ולמה לי חד מכל הני כו' וכי כל הדברים שנאמרו למשה לומר לישראל חזר ואמר כי כן צויתי:

אוננין. על נדב ואביהוא וקדשים אסורין לאונן מקל וחומר ממעשר הקל דכתיב גבי מעשר (דברים כו) לא אכלתי באוני ממנו והוא אמר להן לאכול המנחה הווקק לומר כי כן צויתי באנינות תאכלוה:

כאשר צויתי בשעת מעשה אמר להם. כשמצא מה שעשו ששרפו שעיר החטאת והוא שעיר של ר"ח אמר להם הן לא הובא את דמה וגוי הלא לא אירע בו פסול היה לכם לאוכלו בקודש כאשר צויתי אתכם במנחה שאמרתם לכם בה שמפי הקב"ה נצטויתי:

כאשר צוה ה' ולא מאלי אני אומר. היו סומכין ע"פ הדיבור ואכלו אותו אוננין ולא תעשו כאשר עשיתם בחטאת ומשה טעה בדבר שלא נאמר לו אלא במנחה ובחזה ושוק ושעיר שמיני ובשעיר נחשון שהיו קדשי שעה אבל שעיר ר"ח שהוא קדשי דורות לא הותר לאונן ושלשה שעירים קרבו בו ביום ולא נשרף אלא של ר"ח בלבד שנאמר (ויקרא י) ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה זהו של ר"ח הבא על טומאת מקדש וקדשיו כמו ששינו במסכת שבועות (דף ט:):

מאי טעמא דמאן דאמר: כל הכתוב בהן מעכב?

אמר רבי יצחק בר ביסנא אמר קרא: **"ועשית לאהרן ולבניו ככה"**²² (שמות כט, לה), **"ככה"** - עיכובא הוא.

ה, ב. תינח כל מילתא דכתיבא בהאי ענינא. מילתא דלא כתיבא בהאי ענינא מנא לן?

אמר רב נחמן בר יצחק: **"ככה"**²³ (שמות כט, לב) **"פתח"**²⁴ (ויקרא ה, לא).

רב משרשיא אמר: **"ושמרתם את משמרת ה'"**²⁵ (ויקרא ה, לה) - עיכובא.

רב אשי אמר: **"כי מן צויתי"** עיכובא.

תנו רבנן:

"כי מן צויתי" (ויקרא ה, לה),

"כאשר צויתי" (ויקרא י, יח),

"כאשר צוה ה'" (ויקרא י, טו)?

"כי מן צויתי" - באנינות יאכלוה.

"כאשר צויתי" - בשעת מעשה אמר להם.

"כאשר צוה ה'" - ולא מאלי אני אומר.

²² ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אותכה שבעת ימים תמלא ידם

²³ פתח אוהל מועד

²⁴ פתח אוהל מועד

²⁵ ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו כי כן צויתי

10. ה, ב

רש"י

אינן כתובין בפרשה. בלבישת הבגדים לא בצוואה ולא בעשייה:

כשהוא אומר וזה הדבר אשר תעשה להם. וי"ו מוסיף על ענין ראשון המדבר בצוואת עשיית הבגדים ושם כתיב ועשה להם מכנסי בד:

ועשירית האיפה. שהכהנים צריכים להביא ביום חינוכם ואפילו ההדיוט כדאמרין במנחות (דף נא:). בשלמא מכנסים כתיבי בעניינא דבגדים. דלעיל מיניה דההיא פרשתא איכא לרבויהו וי"ו מוסיף על ענין ראשון:

זה קרבן אהרן ובניו. בעשירית האיפה כתיב שההדיוט מביא ביום חינוכו וכהן גדול בכל יום: **מקרא**. פרשת מלואים שנצטווה בואתה תצוה אמר להם לציבור בעשרים ושלשה באדר כשהתחילו המלואים והקהיל את העדה אל פתח אהל מועד שנאמר ותקהל העדה וגוי ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות ומקראות הללו בעשיית המלואים בצו את אהרן:

אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

מכנסים אין כתובין בפרשה,

קשהוא אומר: "וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן" (שמות כט, א) - להביא המכנסים, ועשירית האיפה.

בשלמא מכנסים כתיבי בעניינא דבגדים,

אלא עשירית האיפה מנא לן?

אתיא "זה", "זה",

מ"זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ... עשירית האיפה"²⁶ (ויקרא ו, יג).

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי:

מנין שאף מקרא פרשה מעכב?

תלמוד לומר: "ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה'"²⁷ (ויקרא ח, ה) - אפילו דיבור.

²⁶ זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו עשירית האיפה
²⁷ ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות

11. ה, ב - ו, א

כ"י

כיצד הלבישן. סדר בגדים לאב ולבנים זה אחר זה :

מאי דהוה הוה. ומה צריך לנו לשאול :

למסבר קראי. דלא לירמו אהדדי דבצוואה כתיב (שמות כט) וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו. משמע חגירתם של אב ובנים בסדר אחד ולא הפסיק לבישת בגד אחר בינתיים ובעשייה כתיב באהרן (ויקרא ח) ויחגור אותו באבנט בסדר לבישת בגדים וגוי והלבישו כל המלבושין ואחר כך הקריב בניו והלבישם [ולא] חגר אהרן ובניו בבת אחת: אביי מפרש לה למילתייהו בכתונת ומצנפת להכי נקט כתונת ומצנפת ששויין בגדול ובהדיוט ומכנסים לא הוצרך לומר שהרי הן קודמין לכל כדאמרינן לקמן מניין שלא יהא דבר קודם למכנסים כו' :

כולי עלמא לא פליגי דאהרן ואח"כ בניו. לאהרן הלביש תחילה כל שאר בגדיו חוץ מאבנט ואחר כך התחיל להלביש את בניו :

דבין בצוואה בין בעשייה. כך כתיב :

כי פליגי באבנט. שבצוואה נאמר חגירתם כאחת וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו ולא נאמרה חגירה באהרן כסדר לבישת בגדים ובעשייה נאמרה חגירתו כסדר שאר בגדיו וחגירת בניו לעצמן בסדר בגדיהם. מאן דאמר אהרן ובניו בבת אחת. אזל בתר צוואה ולקמיה מפרש בבת אחת מי משכחת לה :

אמר לך ההוא אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו וכו'. כלומר לעולם קרא דצוואה דווקא בבת אחת ובעשייה דפליגיהו ללמדנו בא שאין האבנטים שוין שנאמר במעשה האבנט של כהן גדול (שמות לט) ואת האבנט שש משזר תכלת וארגמן למדנו שהוא של כלאים דשש כיתנא ותכלת עמרא ואבנט הבנים לא פירש הכתוב ממה היו ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט שזה של כלאים וזה של בוץ :

זהו אבנטו. כלומר: שניהם של כלאים :

ובבת אחת מי משכחת לה. שיהא משה לבדו חוגר חמשה בני אדם כאחת :

לא צריכא דאקדים. לא בבת אחת ממש קאמר אלא זה אחר זה אבל בסדר אחד היו ולא הפסיק בגד אחר בנתיים הלביש לאהרן כל בגדיו ולא חגר אותו אבנט ואח"כ הלביש את בניו מכנסים כתונת ומצנפת ואח"כ נטל את האבנטים וחגר את אהרן ואח"כ בניו ולמאן דאמר אהרן ואח"כ בניו ככתבו האמור בעשייה ויתן עליו את הכתונת ויחגור אותו באבנט וילבש אותו את המעיל ואח"כ ויקרב את בני אהרן וילבישם כתונת ויחגור אותם באבנט ודברי הכל לאהרן תחילה קודם שהתחיל לבניו :

כיצד הלבישן?

כיצד הלבישן?! מאי דהוה הוה!

אלא: כיצד מלבישן לעתיד לבוא?

לעתיד לבוא נמי, לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמיהם!

אלא: כיצד הלבישן למיסבר קראי.

פליגי בה בני רבי חייא ורבי יוחנן.

חד אמר: אהרן ואחר כך בניו,

וחד אמר: אהרן ובניו בבת אחת.

אמר אביי:

בכתונת ומצנפת כולי עלמא לא פליגי דאהרן ואחר כך בניו.

דבין בצוואה ובין בעשייה אהרן קדים.

כי פליגי באבנט,

מאן דאמר: אהרן ואחר כך בניו,

דכתיב: **"ויחגור אותו באבנט"** (ויקרא ח, ז)

והדר כתיב: **"ויחגור אתם אבנט"** (ויקרא ח, יג).

ומאן דאמר: אהרן ובניו בבת אחת,

דכתיב: **"ויחגרת אתם"**²⁸ (שמות כט, ט).

ולמאן דאמר: אהרן ובניו בבת אחת,

הכתיב: **"ויחגור אותו באבנט"** והדר כתיב: **"ויחגור אתם אבנט!"**

ואמר לך: ההוא אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט.

ולמאן דאמר: אהרן ואחר כך בניו - והכתיב: **"ויחגרת אתם אבנט"** (שמות כט, ט)!

אמר לך:

ההוא קא משמע לן: אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט.

"ויחגור אותו באבנט" (ויקרא ח, ז) **"ויחגור אתם"** (ויקרא ח, יג) למה לי?

שמע מינה: אהרן ואחר כך בניו.

ובבת אחת מי משכחת לה?

לא, צריכא דאקדים.

12. ו, א-ב

רס"י

אי לר' יוחנן כדאית ליה. דיליף ממלואים אי לרשב"ל כדאית ליה דיליף מסיני:
מביתו למה פירש. מאשתו למה פירש תבא אשתו עמו שם שהרי על כרחך לשכת פרהדרין לא היתה קדושה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד כ"ש שכיבה: הכי גרסינן תניא רבי יהודה בן בתירה אומר שמא תמצא אשתו וכו':

ברשיעי עסקינן. שיבא על ספק נדה: **אלא שמא יבא על אשתו ואח"כ תמצא ספק נדה.** שתמצא דם על הסדין שקנחה בו ואין ידוע אם בשעת ביאה היה בה דם זה או לאחר ביאה ובוועל נדה טמא שבעת ימים ויהא אסור לבוא במקדש ביום הכפורים:

כמאן כרבי עקיבא דאמר הוואה דם מטמאה את בועלה. למפרע כל מעת לעת כשם שגזרו שמתמאה טהרות מעת לעת למפרע ופלוגתייהו במסכת נדה בפרק כל היד (דף יד.) והכי תנן דרך ננות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה נמצא על שלו טמאין שניהן כל שבעה דודאי היה דם בשעת ביאה שאין דרך האיש לצאת ממנו דם נמצא על שלה אותיום והוא לשון מיד בלשון יוני שקנחה בפרשת יציאת השמש מיד טמאים ודאי נמצא לאחר זמן כלומר שהרחיקה בדיקה טמאים מספק ואיזהו אחר זמן כדי שתדן מן המטה ותדיח את פניה של מטה ואח"כ מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה והכי פירושה ואם יותר מכאן שהתה לבדוק ואח"כ בדקה ומצאה הרי היא כשאר נשים לטמא למפרע טהרות של מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה שלא גזרו טומאת מעת לעת לענין טומאת בועלה ר"ע אומר אף מטמאה בועלה:

אלא באחר אחר. ששהתה יותר מאחר זמן שהזמן אותיום ואחר זמן לאחר אותיום בתוך כדי שתדן ותדיח כדקתני איזהו אחר זמן והתם קתני טמאים מספק ולא פליגי עם ר"ע ובאחר אחר זמן פליגי כדקתני ואח"כ מטמאה את בועלה מעת לעת אבל בחד אחר בתוך אחר זמן דהיינו בתוך כדי שתדן מודו: **ש"מ.** מדקתני מפרשינן שבעת ימים ואוקימנא טעמא משום חשש טומאת נדה:

בועל נדה אינו כנדה. שאסורה לטבול בשביעי עד הלילה אלא טובל בשביעי ביום הלכך לא בעי פרישה אלא שבעת ימים ואם בא על ספק נדה ביום הפרישה מונה מקצת היום ככולו כנדה וטובל ערב יוה"כ שהוא שביעי ביום ומעריב שמשו ונכנס במקדש ביוה"כ:

דאי ס"ד בועל נדה כנדה אימת טבל. זה אם בא על נדה ביום פרישתו בלילה דיוה"כ למחר היכי עביד עבודה:

סמוך לשקיעת החמה. שמונה ימים לפני יוה"כ והאי דקרי ליה שבעה דמשום ההוא פורתא לא חשיב ליה וטביל אור של ערב יוה"כ ועביד למחר של ערב יוה"כ הערב שמשו:

כל חייבי טבילות טבילתן ביום. כדיליף במסכת מגילה (דף כ.) מוחטאו ביום השביעי ורחץ במים וגו' (במדבר יט):

נדה ויולדת טבילתן בלילה. נדה דכתיב (ויקרא טו) שבעת ימים תהא בנדתה כל שבעה ויולדת כימי נדת דוותה תטמא (שם יב):

בעל קרי כמגע שרץ. לטבול ביום טומאתו כדאמרין בפרק אלו דברים בפסחים [דף סז:]: ובוועל נדה כטמא מת לטבול ביום שביעי אלמא טובל ביום:

לא לטומאתן. בעל קרי כמגע שרץ לטומאת ערב וראשון לטומאה בועל נדה טומאת שבעה ואב הטומאה כטמא מת:

"שְׁבַעַת יָמִים קוֹדֵם יוֹם הַכְּפוּרִים,
מִפְרִישֵׁין נֶהֱוָה גְּדוּל [מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁבַת פְּרֵה־דְרִין]."

לָמָּה "מִפְרִישֵׁין"?

לָמָּה מִפְרִישֵׁין!?

כְּדַקְאֲמַרִּין: אִי לְרַבֵּי יוֹחָנָן כְּדָאִית לֵיהּ,
אִי לְרִישֵׁי לְקִישׁ כְּדָאִית לֵיהּ.

הָכִי קְאָמַר: מִבֵּיתוֹ לָמָּה פִּירֵשׁ?

תְּנִינָא:

"רַבֵּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה אָמַר:
שְׁמָא תִּמְצָא אֶשְׁתּוֹ סֶפֶק נֶדֶה וַיְבֵא עֲלֶיהָ."

אָטוּ בְּרִשְׁעֵי עֶסְקִינָן?

אֵלָּא, שְׁמָא יְבֵא עַל אֶשְׁתּוֹ וְתִמְצָא סֶפֶק נֶדֶה.

אָמְרוּהּ רַבְנָן קַמִּיהּ דְּרַב חֲסָדָא:

כְּמָאן?

כְּרַבֵּי עַקִּיבָא, דְּאָמַר: נֶדֶה, מְטַמְאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ.
דְּאִי רַבְנָן הָא אָמְרִי: אִין נֶדֶה מְטַמְאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ!

אָמַר לְהוּ רַב חֲסָדָא:

אֶפִּילוּ תִּימְרוּ רַבְנָן, עַד כָּאן לֹא פְּלִיגֵי רַבְנָן עֲלֵיהּ דְּרַבֵּי עַקִּיבָא אֵלָּא בְּ"אַחַר אַחַר",
אֲבָל בְּחַד "אַחַר" - מוֹדוּ לֵיהּ.

אָמַר רַבִּי זִידָא:

שְׁמַע מִיְנֵהּ: בּוֹעֵל נֶדֶה אִינוּ כְּנֶדֶה, וְטוֹבֵל בְּיוֹם.
דְּאִי אָמַרְתָּ: בּוֹעֵל נֶדֶה כְּנֶדֶה - אֵימַת טְבִיל? בְּלִילְיָא!?
לְמַחַר הֵיכִי עָבִיד עֲבוּדָה וְהָא בְּעֵי הָעָרֵב שְׁמֹשׁ!
אֵלָּא לָאוּ שְׁמַע מִיְנֵהּ: בּוֹעֵל נֶדֶה אִינוּ כְּנֶדֶה.

רַב שִׁמְי מִנְהַרְדְּעָא אָמַר:

אֶפִּילוּ תִּימָא בּוֹעֵל נֶדֶה כְּנֶדֶה דְּמִפְרִישֵׁין לֵיהּ שְׁעָה אַחַת סְמוּךְ לְשִׁקְיעַת הַחֲמָה.

מִיְתִיבִי:

"כָּל חַיִּיבֵי טְבִילוֹת טְבִילְתָּן בְּיוֹם.

נֶדֶה וַיּוֹלְדַת טְבִילְתָּן בְּלִילְיָהּ."

"נֶדֶה" - אִין, בּוֹעֵל נֶדֶה - לֹא!

נֶדֶה וְכָל דְּאֶתִי מְרַבּוּיָא.

מִיְתִיבִי:

"בְּעַל קְרִי - כְּמֹגַע שְׂרָץ,

בּוֹעֵל נֶדֶה - כְּטֹמֵא מֵת."

מֵאִי לָאוּ לְטְבִילָה!

לֹא, לְטוֹמְאָתָן.

רש"י

האי טומאת שבעה כתיב ביה. ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים (שם טו):
שמטמא משכב ומושב. אפילו עשר מצעות זו על גב זו וטמא מת אינו מטמא אלא מגעו:
לטמא אוכלין ומשקין. ולא לטמא אדם וכלים כשאר כל עושה משכב ומושב כגון זב וזבה ונדה ומצורע שטומאתן אב הטומאה לטמא אדם וכלים אבל בועל נדה כתיב ביה (ויקרא טו) כל המשכב אשר ישכב עליו יטמא נתקו הכתוב מטומאה חמורה דמשכב נדה עצמה שמטמא אדם כדכתיב (שם) וכל אשר יגע במשכבה וגוי והביאו לטומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין דאי לטומאה חמורה לישתוק קרא מיניה ואנא ידענא דמשכבה טמא כמשכב נדה דהא כתיב ותהי נדתה עליו (שם):

טומאתן?! בהדיא כתיב בהו!
האי טומאת שבעה כתיב ביה,
והאי טומאת שבעה כתיב ביה.
אָלָא לָאו לְטַבִּילְתָּן. ו,ב

לא, לעולם לטומאתן,
סיפא אצטריכא ליה: "אָלָא שְׁחָמוּר מִמֶּנּוּ בּוֹעֵל נְדָה שְׁמִטְמָא מְשָׁכָב וּמוֹשֵׁב,
בְּטוּמְאָה קְלָה לְטַמְא אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין".

תא שמע:
דַּתְנִי רַבִּי חֵיִיא:
"הַזָּב וְהַזָּבָה וְהַמְצוֹרֵעַ וְהַמְצוֹרֵעַת וּבּוֹעֵל נְדָה וְטַמְא מֵת - טַבִּילְתָּן בְּיוֹם,
נְדָה וְיוֹלְדֵת - טַבִּילְתָּן בְּלֵילָה!"

תְּיִבְתָּא.

13. ו, ב

[שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשפת פרהדריין].

ועד שאתה מפרישו מטומאת ביתו, הפרישהו מטומאת המת!

אמר רב תחליפא אבוה דרב הונא משמיה דרבא:

זאת אומרת:

טומאת המת הותרה היא בציבור.

רבינא אמר:

אפילו תימא טומאת המת דחוייה היא בצבור,

טומאת המת - לא שכיחא.

טומאת ביתו - שכיחא.

רס"י

ועד שאתה מפרישו מטומאת ביתו. ושאר כל אדם נכנסין ויוצאין אצלו הפרישו מטומאת מת ולא יהיו כל אדם נכנסין ויוצאין אצלו שמא ימות מת עליו:

הותרה היא בציבור. כדכתיב איש נדחה ואין ציבור נדחין וביום הכפורים כוליה קרבן ציבור ואף קרבן שלו דוחה את הטומאה שהרי זמנו קבוע וקרבנו תלוי בו:

דחוייה היא בציבור. אף על פי שהקרבן ציבור דוחה אותה בקושי הותרה ולא היתר גמור וכל מה דמצינו להדורי מהדרינן שיעשה בטהרה:

14. ו, ב - ח, א

כ"י

בהוא בית אב. שעובד באותו יום דכולי עלמא טהורין עבדי תמידים דהוא יומא אעי"פ שקרבן ציבור הן: כל טומאת מת בצבור שרייה רחמנא. דכתיב [במדבר ט] איש כי יהיה טמא לנפש יעשה פסח שני איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחין אבל זבין ומצורעין נדות ויולדות שטומאתו יוצא עליו מגופו לא הותרה ובוועל נדה כנדה:

מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה. דאעי"ג דקרבן צבור קרב בטומאה אינו נאכל בטומאה כדאמר'י בכיצד צולין (פסחים דף עז:) ובמנחה הנקמצת מודינא דמהדרין לעשות בטהרה שיהיו שיריים נאכלין:

ואם אין אלא היא. שלא מצא מזומן לכך:

מאי לאו פרים ואילים דחג. שהן קרבן צבור וזמנו קבוע ומנחת נסכים דוחה טומאה וקתני אומר ומביאין אחרת תחתיה אלמא דחוייה היא בצבור:

פר דע"ז. דצבור עולה היא וטעונה נסכים בשלח לך:

אילו של אהרן. דיום הכפורים: בכבש הבא עם העומר. כדכתיב (ויקרא כג) ועשיתם ביום הניפכם את העומר וההיא מנחת כבשים דקתני לאו במנחת נסכים קאמר דכליל היא אלא במנחת העומר עצמו הבאה עמו והיא נקמצת ושיריה נאכלין:

במזיד לא הורצה. ואעי"פ שהציץ מרצה קנסוהו רבנן שלא יהא בשר נאכל אבל בעלים מיהו נתכפרו דלא ניתו חולין לעזרה דהא מדאורייתא חזי ומיהו שמעינן מיניה דלאו היתר היא:

על מה הציץ מרצה. דכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים שירצו לבעלים:

רצון. הרי הוא בכלל מזיד אלא גבי אונס שייך למיתני רצון:

בין בצבור. ומדבעי ציץ לרצווי שמע מינה לאו היתר הוא ומה בין יחיד לצבור שהיחיד אין טומאת הגוף נדחה אצלו שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף ושל צבור נדחית טומאת הגוף אצלם ולא על ידי ציץ מיהו שמעינן מינה מדבעי טומאת בשר ועולין בצבור ציץ (מרצה) לרצווי שמע מינה טומאת הגוף שנדחית אצלם בקושי נדחית וכל כמה דמצינן לאהדורי אטארה מהדרין:

איתמר:

טומאת המת,

רב נחמן אמר:

הותרה היא בצבור.

ורב ששת אמר:

דחוייה היא בצבור.

היכא דאיכא טמאין וטהורין בהוא בית אב, כולי עלמא לא פליגי דטהורין עבדי טמאין לא עבדי, כי פליגי לאהדורי ולאחורי טהורין מבית אב אחרינא. רב נחמן אמר: היתר היא בצבור, ולא מהדרין. ורב ששת אמר: דחוייה היא בצבור, ומהדרין.

איכא דאמרי:

אפילו היכא דאיכא טהורין וטמאין בהוא בית אב פליגי רב נחמן, ואמר: עבדי נמי טמאין, זא דכל טומאת מת בצבור רחמנא שרייה.

אמר רב ששת:

מנא אמנינא לה?

דתניא:

"היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת בידו, אומר, ומביאין אחרת תחתיה. ואם אין שם אלא היא, אומרין לו: הוי פקח ושתוק. קתני מיהת: "אומר ומביאין אחרת תחתיה!"

אמר רב נחמן:

מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה.

מיתבי:

"היה מקריב מנחת פרים ואילים וכבשים, ונטמאת בידו, אומר ומביאין אחרת תחתיה. ואם אין שם אלא היא, אומרין לו: הוי פקח ושתוק." מאי לאו פרים, אילים וכבשים דחג!

אמר לך רב נחמן:

לא, "פרים" - פר עבודה זרה.

אף על גב דציבור הוא, פיון דלא קביע ליה זמן מהדרין.

"אילים" - באילו של אהרן, דאף על גב דקביע ליה זמן, פיון דיחיד הוא, מהדרין.

"כבשים" - בכבש הבא עם העומר דאיכא שיריים לאכילה.

מיתבי:

"דם שנטמא וזרקו,

בשווג - הורצה,

במזיד - לא הורצה!"

כי תנא ההיא דיחיד.

תא שמע:

"על מה הציץ מרצה?

על הדם,

ועל הבשר,

ועל החלב שנטמא,

בין בשווג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, בין ביחיד בין בצבור."

רס"י

כי קתני הציץ מרצה אדיחיד קתני. וצבור אהכשירה קתני שאף של צבור כשר ולא על ידי ציץ אלא היתר הוא אצלו:

ואי בעית אימא אצבור. נמי קאי ובהנך קרבנות דלא קבע להו זמן שלא נדחית טומאה אצלו קאמר דציץ מרצה עליהן: הי"ג אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב והכי פירושו איזה עון יארע בקרבן שיהא הציץ מרצה עליו שיהא כשר אם עון מחשבת חוץ למקומו הקרויה פיגול כדאמרינן בזבחים (דף כח.). שלישי זה חוץ למקומו הרי כבר נאמר בקדושים תהיו פיגול הוא לא ירצה ואוקימנא בחוץ למקומו במסכת זבחים ואם עון מחשבת נותר שחישב בשחיטה על מנת לאוכלו חוץ לזמנו הרי כבר נאמר המקריב אותו לא יחשב ואוקמינן במחשבת חוץ לזמנו:

הא אינו נושא וכו'. הא לשון מעתה הוא מעתה אי אתה מוצא שיהא נושא אלא עון קרבן טומאה ומאי שנא דשדינן ליה לקולא הואיל ומצינו בה קל אחר שהותרה לצבור מכלל איסור שביחיד הלכך שדי ביה נמי לקולא שיהא הציץ מרצה אותה בקרבן יחיד קתני מיהא שהותרה בצבור אלמא היתר הוא בצבור:

בין שישנו הציץ על מצחו. של כהן גדול כשאירעה טומאה על הקרבן:

יוה"כ. אינו על מצחו בשעת עבודת היום הפנימית שאינו נכנס לפניו בבגדי זהב:

שטומאה הותרה לו. שכולו קרבן צבור ואינו צריך לרצווי ציץ:

מכלל דר"ש סבר דחוייה היא. וציץ הוא דמרצה עלה והיינו תנאי:

אמר אביי כו'. מילתא באפי נפשיה היא לפרושי פלוגתייהו:

בסיכתא. יתד: על מצח ונשא. והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים (שמות כח):

ואי סלקא דעתך:

טומאה היתר היא בצבור - למה לי לרצווי?

אמר לך רב נחמן:

כי קתני "הציץ מרצה" אדיחיד.

ואיבעית אימא:

אפילו תימא בצבור,

בהנך דלא קביע להו זמן.

מיתבי:

"ונשא אהרן את עון הקדשים"²⁹ (שמות כח, לח),

וכי איזה עון הוא נושא?

אם עון פיגול - הרי כבר נאמר: "לא ירצה"³⁰ (ויקרא ז, יח).

ואם עון נותר הרי כבר נאמר: "לא יחשב לו" (ויקרא ז, יח),

ז,ב, הא - אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בצבור.

וקשיא לרב ששת!

תנאי היא.

דתנאי:

"ציץ של כהן גדול,

בין שישנו על מצחו, בין שאינו על מצחו - מרצה,

דברי רבי שמעון.

רבי יהודה אומר:

עודה על מצחו - מרצה,

אין עודה על מצחו - אינו מרצה.

אמר לו רבי שמעון:

כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, שאין עודה על מצחו - ומרצה!

אמר לו רבי יהודה:

הנח לכהן גדול ביום הכפורים, שטומאה הותרה לו בצבור."

מכלל דרבי שמעון סבר טומאה דחוייה היא בצבור.

אמר אביי:

בנשבר הציץ, דכולי עלמא לא פליגי דלא מרצה,

כי פליגי דתלי בסיכתא.

רבי יהודה סבר: "על מצח ... ונשא"³¹ (שמות כח, לח).

ורבי שמעון סבר: "תמיד לרצון לפני ה'" (שמות כח, לח).

מאי "תמיד"?

אלימא: תמיד על מצחו - מי משפחת לה? מי לא בעי מיעל לבית הכסא? מי לא בעי מינם?!

אלא: תמיד מרצה הוא.

ולרבי יהודה נמי, הכתיב "תמיד"!

ההוא "תמיד" שלא יסיח דעתו ממנו.

כך רבה בר רב הונא,

דאמר רבה בר רב הונא:

חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה, קל וחומר מצוין:

הא, ומה ציין שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה "על מצחו תמיד" שלא יסיח דעתו ממנו,

²⁹ ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנות קדשיהם והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'

³⁰ לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פיגול יהיה

³¹ והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'

תפילין שיש בהן אזכרות הרבה - על אחת כמה וכמה.

ולרבי שמעון דאמר: "תמיד מרצה",
והקתיב: "על מצחו ונשאו!"

ההוא לקבוע לו מקום הוא דאָתא.

ורבי יהודה, לקבוע לו מקום מנא ליה?

נפקא ליה מ"על מצחו".

ורבי שמעון נמי תיפוק ליה מ"על מצחו"!

אין הכי נמי.

אלא "על מצח ... ונשאו" מאי עביד ליה?

אמר לך:

ראוי למצח - מרצה,

שאינו ראוי למצח - אינו מרצה.

לאפוקי נשבר הציץ - דלא מרצה.

ולרבי יהודה, נשבר הציץ מנא ליה?

נפקא ליה מ"מצח" "מצחו".

ורבי שמעון?

"מצח" "מצחו" לא משמע ליה.

15. ח, א

רש"י

אחד זה ואחד זה. דיוה"כ ופרה: שלישי ושביעי. לפרישתו: כהן השורף כו'. לקמיה מפרש טעמיה:

דרכי מאיר סבר דחוויה היא בציבור. ובעינן טהרה מעלייתא והזאה בזמנה וכל יומא איכא לספוקי שמא היום יום שלישי הוא לטומאתו בשלשה ראשונים ובשלשה האחרונים כל יומא ויומא איכא לספוקי מספיקא שהוא שביעי:

ור' יוסי סבר היתר היא בציבור. דלא מחמרי בה אלא למעלה בעלמא דילפינן ממלואים:

הזאה כלל למה לי. בתורת שלישי ושביעי:

טבילה בזמנה מצוה. דכתי' [במדבר יט] וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ לא בא זה אלא ללמד על הטבילה שתהא ביום השביעי והזאה נמי מקשינן לטבילה להיות מצוה בזמנה הלכך כל יומא מזינן עליה שמא היום זמנה:

לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה. והאי וחטאו דרשינן ליה במסכת קדושין בפ"ג (דף סב.). לא ירחץ. שלא ימחקנו ואזהרה למוחק את השם ואבדתם את שמם (דברים יב) וסמיך ליה לא תעשון כן וגו':

טבילה של מצוה. טבילת טהרה שהטילה הכתוב עליו: כורץ עליו גמי. להגיין עליו חוזק שטף המים:

וקיימא לן. במסכת שבת (דף קכ:) דבטבילה בזמנה מצוה פליגי ר' יוסי סבר מצוה הלכך דלמא לא משכח גמי וישהה טבילתו ליום אחר:

לא מקשינן. הזאה בזמנה לאו מצוה היא וכי כתיב שלישי ושביעי שלא יקדים וישהה בין הזאה להזאה ארבעה ימים אבל אם השהה הזאתו לזמן מרובה לית לן בה:

נימא הני תנאי כהני תנאי. דתנאי:

"אָחַד זֶה וְאֶחָד זֶה - מִזִּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה מִכָּל חַטָּאוֹת, שָׁהִיו שָׁם, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

אִין מִזִּין עָלָיו, אֶלָּא שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי בַלְבַּד. רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר:

כִּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּהָרָה מִזִּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה, כִּהֵן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אִין מִזִּין עָלָיו אֶלָּא שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי. מֵאִי לָאוּ בְּהָא קָא מִיפְלְגִי:

רבי מאיר סבר: טומאה דחוויה בצבור.

רבי יוסי סבר: טומאה היתר היא בצבור.

ותסברא?

אי סבר רבי יוסי היתר היא בצבור - הזאה כלל למה לי?

אָלָא, דְּכוּלֵּי עֲלֵמָא הֵנִי תַנְיָא סְבָרֵי טוּמְאָה דְּחוּוּיָהּ הִיא בְּצִיבוּר, וְהֵכָא בְּהָא קָמִיפְלְגִי:

רבי מאיר סבר: אמרינן טבילה בזמנה מצוה.

ורבי יוסי סבר: לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה.

וסבר רבי יוסי לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה?

והתנאי:

"הַרִי שֶׁהָיָה שָׁם כְּתוּב עַל בְּשָׂרוֹ הָרִי זֶה לֹא יִרְחַץ וְלֹא יִסוּךְ, וְלֹא יַעֲמוּד בַּמָּקוֹם הַסּוּפוֹת. וְדַמְנָהּ לוֹ טַבִּילָה שֶׁל מִצְוָה נוֹרֵךְ עָלָיו גְּמִי וְטוֹבֵל.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

יִוָּרֵד וְטוֹבֵל בְּדַרְכּוֹ, וּבַלְבַּד שְׁלֹא יִשְׁפֹּשֵׁף."

וְקַיִמָא לֵן דְּב'טַבִּילָה בְּזִמְנָה מִצְוָה' קָא מִיפְלְגִי,

דְּתַנָּא קָמָא סְבָר: לֹא אִמְרִינן טַבִּילָה בְּזִמְנָה מִצְוָה,

וְרַבִּי יוֹסִי סְבָר: אִמְרִינן טַבִּילָה בְּזִמְנָה מִצְוָה!

אָלָא: דְּכוּלֵּי עֲלֵמָא לְהֵנִי תַנְיָא אִמְרִינן: טַבִּילָה בְּזִמְנָה מִצְוָה.

והכא בהא קמיפלגי:

רבי מאיר סבר: מקשינן הזאה לטבילה.

ורבי יוסי סבר: לא מקשינן הזאה לטבילה.

ורבי חנינא סגן הכהנים?

אי מקיש הזאה לטבילה, - אפילו כהן גדול ביום הכפורים נמי,

אי לא מקיש הזאה לטבילה - אפילו כהן השורף את הפרה נמי לא!

לעולם לא מקיש וכהן השורף את הפרה מעלה בעלמא.

16. ח, א-ב

כ"י

שזה פרישתו לקדושה. ליכנס למחנה שכונה ולא יהא לבו זחה עליו ויהא נבדל מכל קלות ראש שחלה עליו אימה בהבדלתו מן הבריות:
זה פרישתו לטהרה. להחמיר בטהרתו מפני קל שעושין בו לטמאו בו ביום להטבילו להוציא מלבן של צדוקים לכן החמירו בטהרתו שלא יהא אדם נוגע בו:
הא איכא נמי האי. שזה מזין עליו כל שבעה וזה אין מזין עליו כל שבעה:
בשלמא. יום ראשון מזין עליו שמא היום יום שלישי לטומאתו וכן שני וכן שלישי שמא שעה אחת קודם פרישתו נטמא:
חמישי שמא שביעי. שאם היה הראשון לפרישה שלישי לטומאה נמצא החמישי שביעי וכן ששי וכן שביעי:
אלא רביעי. אמאי מזינן עליה לא בשלישי איכא לספוקי דהא משפירש לא נטמא במת ולא בשביעי איכא לספוקי שאם היה שביעי לטומאתו הרי יום אחד לפני פרישתו שלישי לטומאה נמצא שלא הזה בשלישי והזאת שביעי בלא שלישי אינו כלום:
וכל אימת דמתרמי מפרשינן ליה. ואע"ג דלא הוי רביעי שלו בשבת ונמצאת הזאתו בטלה שני ימים:
דבדין תליא מילתא. שאין זמנה קבוע:
דניתרמי רביעי שלו בשבת. ולא יפסקו הזיותיו אלא יום אחד:

כמאן אָזלא הא דתנו רבנן:

"אין בין כהן השורף את הפרה לכהן גדול ביום הכפורים, אלא אלא שזה פרישתו לקדושה, ואחיו הכהנים נוגעין בו, וזה פרישתו לטהרה, ואין אחיו הכהנים נוגעין בו".
 כמאן?

או רבי מאיר או רבי יוסי.

דאי רבי חנינא סגן הכהנים הא איכא נמי הא.

מתקיף לה רבי יוסי ברבי חנינא:

בשלמא ראשון שמא שלישי,

שני שמא שלישי.

שלישי שמא שלישי.

חמישי שמא שביעי.

ששי שמא שביעי.

השביעי שמא שביעי,

אלא הרביעי למה לי הזאה כלל?

לא שלישי איכא לספוקי, ולא שביעי איכא לספוקי!

ולטעמיה,

הזאה כל שבעה מי איכא?

והא קיימא לן: דהזאה שבות ואינה דוחה את השבת!

אלא מאי אית לך למימר?

שבעה לבר משבת, הכא נמי לבר מרביעי.

אמר רבא:

הלכך: כהן גדול ביום הכפורים,

דלא בדין תליא מילתא, אלא בקביעא דירחא תליא מילתא,

בתלתא בתשרי בעי לאפרושי, וכל אימת דמתרמי תלתא בתשרי מפרשינן ליה.

אבל כהן השורף את הפרה,

דבדין תליא מילתא, מפרשינן ליה ברביעי בשבת כי היכי דניתרמי רביעי שלו בשבת.

17. ח, ב - ט, א

"שבעת ימים קודם יום הפורים מפרישין נהו גדול מביתו [ללשכת פרהדרין]."

תנאי:

"אמר רבי יהודה וכי לשכת פרהדרין היתה? והלא לשכת בלוטי היתה! אלא, בתחלה היו קורין אותה לשכת בלוטי. ומתוך שנותנין עליו ממון לכהונה, ומחליפין אותה כל שנים עשר חודש, בפרהדרין הללו שמחליפין אותם כל שנים עשר חודש, לפיכך היו קורין אותה לשכת פרהדרין."

תנן התם:

"הנחתומין לא חייבו אותן חכמים להפריש אלא תרומת מעשר, וחלה" (דמאי ב, ד).

בשלמא תרומה גדולה - לא,

דתנאי:

"לפי ששלח בכל גבולי ישראל, וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד. מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא - המוציא מחבירו עליו הראיה." אלא מעשר שני, נפרשו ונסקו וניכלוהו בירושלים!

ט, א

אמר עולא:

מתוך שפרהדרין הללו חובטין אותן כל שנים עשר חודש, ואומרים להם: מכרו בזול! מכרו בזול! לא אטרחונהו רבנן.

מאי "פרהדרין"?

פורסי.

ר"י

פרהדרין. פקידי המלך:

לשכת בלוטי. לשון שרים כך היתה נקראת לשכת שרים:

בתחלה. כל ימי שמעון הצדיק שהאריך ימים היו קוראין אותה לשכת בלוטי:

מתוך שנותנין ממון לכהונה.

מתוך שכהני בית שני היו עומדין ע"י ממון שנותנין על כהונה גדולה למלכי בית חשמונאי:

מחליפין אותה כל י"ב חדש.

כלומר שרשעים היו ולא היו מוציאין שנתן ומעמידים אחר תחתיו וכל כהן המתחדש בה סותר אותה ובונה בנין נאה מן הראשון שתהא קרויה על שמו ונמצא מתחלפת כל שנה ושנה:

כפרהדרין הללו. שהמלך מחלפן בכל שנה ושנה חזרו לקרות לשכת פרהדרין:

הנחתומין. הלוקחין תבואה

מעם הארץ למכור פת לשוק לא חייבו עליהן להעלות מעשר שני של דמאי לירושלים אלא

תרומת מעשר שהוא אחד ממאה וחלה יתן לכהן אבל שאר כל אדם הטילו עליו

להעלות מעשר שני של דמאי לירושלים ומעשר ראשון ומעשר עני מפרישין אותן ואין נותנים

ובנחתום חבר עסקינן ומתוך שהוא רגיל למכור כל שעה

הקילו עליו שאינו צריך להפריש עליו מעשר שני של דמאי לעלות לירושלים לפדות:

לפי ששלח. יוחנן כהן גדול שגזר על הדמאי בסוטה בפרק עגלה ערופה (דף מח.):

המוציא מחבירו עליו הראייה.

מכי אפרשיה ואפקעיה משום טבל אין בו אלא ספק גזל לויים ועניים חוץ מתרומת מעשר

שבתוך מעשר ראשון אותה יתן לכהן שיש איסור ועון מיתה באכילתה וללוי ועני יאמר

הביאו ראייה שלא עישר עם הארץ שלקחתי ממנו:

נפרשו ונסקו. שהרי יש בו איסור לא תוכל לאכול בשעריך

יפרישו כדי לתקן טבלו הואיל ולא פסדי ביה מידי דהא אינהו נפשיהו הדר קא אכלי ליה

בירושלים:

חובטין אותן. (מן) הנחתומין כל י"ב חודש משנה לשנה הממונים מתחדשין ומכבידין למצוא

עלילות לגבות ממון כשהן מתחדשין:

לא אטרחונהו. וסמכו לומר שרוב עמי הארץ מעשרין הן:

פורסי. פקידי המלך:

18. ט, א-ב

כ"י

ששהו את קיניהן. שהיו מביאות במלאות ימי לידתן ליטהר לאכול בקדשים והם היו בעלי גיאות והיו מתרשלין בהקרבתן והנשים ממתנות שם עד שיקריבום ומשתהות מלחזור למקומן אצל בעליהן ומבטלין את הנשים מפריה ורביח:

מהשתרע. דריש בנוטריקון מהשתרר ריע אחד:

שני ריעים. צלם שהעמיד מנשה בהיכל צרה לשון ריעות כשתי נשים לאיש אחד וכעסותה צרתה (שמואל א א) ואשה אל אחותה לא תקח לצרור (ויקרא יח):

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

מאי דכתיב: **"וְרֵאתָ ה' תּוֹסִיף יָמִים וְשָׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצְרֶנָּה"** (משלי י, כז)?

"וְרֵאתָ ה' תּוֹסִיף יָמִים" - זה מקדש ראשון, שעמד ארבע מאות ועשר שנים, ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים גדולים.

"וְשָׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצְרֶנָּה" - זה מקדש שני, שעמד ארבע מאות ועשרים שנה, ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים.

צא מהם ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק, ושמונים ששמש יוחנן כהן גדול,

עשר ששמש ישמעאל בן פאבי,

ואמרי לה: אחת עשרה ששמש רבי אלעזר בן חרסום, מכאן ואילך צא וחשוב: כל אחד ואחד לא הוציא שנתו.

"אמר רבי יוחנן בן תורתא:

מפני מה חרבה שילה?

מפני שהיו בה שני דברים: גלוי עריות, ובזיון הקדשים.

"גלוי עריות",

דכתיב: **"ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישדאל,**

ואת אשר ישכבן את הנשים הצבאות פתח אהל מועד" (שמואל א', ב, כב).

ואף על גב דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:

כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה,

טב, מתוך שששהו את קיניהן, מיהא מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום.

"בזיון קדשים",

דכתיב: **"גם בטרום יקטרון את החלב,**

ובא נער הכהן ואמר לאיש הזבח: תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבשרל פי אם חי.

ויאמר אליו האיש: קטר יקטרון פיום החלב, וקח לך פאשר תאנה נפשך.

ואמר לו: פי עתה תתן, ואם לא, לקחתי בחזקה.

ותהי חטאת הנערים גדולה מאד את פני ה'

כי נאצו האנשים את מנחת ה'" (שמואל א' ב, טו-יז).

"מקדש ראשון מפני מה חרב?

מפני שלשה דברים שהיו בו:

עבודה זרה,

וגלוי עריות,

ושפיכות דמים."

"עבודה זרה",

דכתיב: **"כי קצר המצע מהשתרע"**³² (ישעיה כח, כ).

מאי **"קצר המצע מהשתרע"**?

אמר רבי יונתן:

קצר מצע זה מהשתרר עליו שני רעים כאחד.

"והמסכה צרה כהתכנס" (ישעיה כח, ט)?

אמר רבי שמואל בר נחמני:

³² כי קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס

רש"י

ראשיה בשוחד ישפוטו. סיפה דקרא ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו וגו': ועליהם. אמקדש ראשון קאי: ושלש גזירות. שדה עיין ובמות יער ועיין חורבא במטאטא השמד (ישעיה ד) כמו ויעה ברד מחסה כזב (שם ח):

כי מטי רפי יונתן להאי קרא בכי,

אמר: מאן דכתיב ביה "פנס פנד מי הים" (תהלים לג, ז) נעשית לו מסכה?!

"גלוי עריות",

דכתיב: "ויאמר ה' יען מי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים,

הלוך וטפוף תלכנה וברגליהן תעכסנה" (ישעיה ג, טז).

"יען מי גבהו בנות ציון" - שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה.

"ותלכנה נטויות גרון" - שהיו מהלכות בקומה זקופה.

"ומשקרות עינים" - דהו מליין כוחלא עיניהן.

"הלוך וטפוף תלכנה" - שהיו מהלכות עקב בצד גודל.

"וברגליהן תעכסנה" - אמר רבי יצחק: שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהן, וכשמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתיזות עליהן, ומכניסין בהן יצר הרע, כארס בכעוס.

"שפיכות דמים",

דכתיב: "וגם דם נקי שפף מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלים פה לפה" (מלכים ב' כא, טז).

"אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים, מפני מה חרב?

מפני שהיתה בו שנאת חנם.

ללמדך ששקולה שנאת חנם בנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים."

"רשעים היו, אלא שתלו בטחונם בהקדוש ברוך הוא.

אתאן מקדש ראשון,

דכתיב: "ראשיה בשוחד ישפוטו, וכהנייה במחיר יורו, ונביאיה בכסף יקסמו,

ועל ה' ישענו לאמר: הלא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה" (מיכה ג, יא).

לפיכך, הביא עליהן הקדוש ברוך הוא שלש גזירות בנגד שלש עבירות שבידם,

שנאמר: "לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה וחר הבית לכמות יער" (מיכה ג, יב)."

ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם?

והכתיב: "מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספק אל ירך"³³ (יחזקאל כא, ז).

ואמר רבי אלעזר:

אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה,

ודוקרין זה את זה בתרבות שבלשונם!

ההיא בנשיאי ישראל הואי,

דכתיב: "זעק והילל בן אדם פי היא היתה בעמי" (יחזקאל כא, ז),

ותנאי:

"זעק והילל בן אדם" (יחזקאל כא, ז) - יכול לכל?

תלמוד לומר: "היא בכל נשיאי ישראל" (יחזקאל כא, ז)."

³³ זעק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי היא בכל נשיאי ישראל מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספק אל ירך

19. ט, ב

רש"י

שנתגלה עונם. לא היו מכסין פשעיהם:
נתגלה קצם. לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם (ירמיה כט):
אחרונים לא נתגלה עונם. בני מקדש שני רשעים היו בסתר:
בירה תוכיח. בית המקדש:
עידיתכם בירה. בנין הבית עד לכס בדבר שלא חזר לנו וחזר לראשונים:

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו:
ראשונים שנתגלה עונם - נתגלה קצם.
אחרונים שלא נתגלה עונם - לא נתגלה קצם.

אמר רבי יוחנן:
טובה צפורנו של ראשונים, מכריסן של אחרונים.

אמר ליה ריש לקיש:
אדרבה אחרונים עדיפי,
אף על גב דאיכא שעבוד מלכות קא עסקי בתורה.

אמר ליה:
בירה תוכיח - שחזרה לראשונים, ולא חזרה לאחרונים.

שאלו את רבי אלעזר:
ראשונים גדולים או אחרונים גדולים?

אמר להם:
תנו עיניכם בבירה.

איכא דאמרי:
אמר להם:
עידיתכם בירה.

20. ט, ב - י, א

ריש לקיש הוי סחי בירדנא אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא.

אמר ליה: אלהא! סנינא לכו,

דכתיב: "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצוד עליה לוח ארז" (שיר השירים ח, ט),

אם עשיתם עצמכם כ"חומה", ועליתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף,

שאין רקב שולט בו,

עכשיו שעליתם כדלתות - נמשלתם כ"ארז" שהרקב שולט בו.

מאי "ארז"?

אמר עולא:

ססמגור.

מאי "ססמגור"?

אמר רבי אבא:

בת קול.

כדתנאי:

"משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי - נסתלקה רוח הקודש מישראל, ועדיין היו משתמשין בבת קול".

וריש לקיש, מי משתעי בהדיה רבה בר בר חנה!?

ומה רבי אלעזר, דמרא דארעא דישראל הוה, לא הוה משתעי ריש לקיש בהדיה,

דמאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה בשוק, יהבו ליה עיסקא בלא סהדי.

בהדי רבה בר בר חנה משתעי!?

אמר רב פפא:

שדי גברא ביניהו או ריש לקיש הוה וזעירי,

או רבה בר בר חנה הוה ורבי אלעזר.

כי אתא לקמיה דרבי יוחנן,

אמר ליה: לאו היינו טעמא, אי נמי סליקו כולהו בימי עזרא לא הוה שריא שכינה במקדש שני,

דכתיב: "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם" (בראשית ט, כז),

יא אף על גב ד"יפת אלהים ליפת" - אין השכינה שורה אלא באהלי שם.

רס"י

סנינא לכו. לכל בני בבל שלא

עלו בימי עזרא ומנעו שכינה

מלבוא מלשוב לשרות בבית

שני:

נמשלתם ככסף. שאינו נרקב כך

לא הייתם חסרים שכינה:

כדלתות. שער שיש בו שני

דלתות פותח אחד וחבירו סוגר

כך עליכם לחצאין:

שהרקב שולט בו. מקצתו

תולעת אוכלתו מתוכו ומקצתו

קיים כך קצת חזון שכינה היה

שם וכלו לא היה:

מאי ארז. מאי נמשלתם לארז

דקאמר:

אמר עולא ססמגור. מכתתו

ומגררו מבפנים ססמגור שם

תולעת:

מאי ססמגור. כלומר למה

נמשלו בבית שני לססמגור לענין

שריית שכינה:

א"ר אבא בת קול. נשתייר להו

כאשר נשאר מן הארז מקצת

מועט:

שדי גברא ביניהו. או הרוחץ

תחליף או הפושט היד אי ריש

בן לקיש הוה הרוחץ זעירי פשט

לו היד או רבה בר בר חנה פשט

לו היד ורי"א היה הרוחץ:

כי אתא. ריש בן לקיש לקמיה

דרי יוחנן וסיפר לו כך אמרתי לו

לפלוגי:

אעפ"י שיפת אלהים ליפת.

שזכו פרסיים לבנות בית שני

אין שכינה שורה אלא במקדש

ראשון שבנה שלמה שבא מזרעו

של שם:

21. י, א

כ"י

סקיטתן גוייתא וסקיטתן ברייתא. אסבתה וסבתא קאי ששמן שוה והם מחוז מוקף הרים והחיצונה מקפת את הפנימית ורחוקה פנימית חוץ מן היקף חיצונה לכל צד מאה פרסי והיקף החיצונה אלפא פרסי:
 מן הארץ ההיא יצא. שלא להיות בעצת דור הפלגה:
 ושם אחימן וגו'. אידי דדריש שמהתא נקט נמי להאי:
 שמשים את הארץ כשחיתות. בפסיעותיו: וששי. לשון השאת והשבר (איכה ג) והשיין אחד לבדו שורש בתיבה:
 תלמים. כשורות המחרישה:
 דבר אחר לא גרסינן:

ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו?

דכתיב: "בני יפת: גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס" (בראשית י, ב),
 "גומר" - זה גרממאי,
 "מגוג" - זו קנדיא,
 "מדי" - זו מקדוניה,
 "יון" - כמשמעו.
 "תובל" - בית אונייקי,
 "משך" - זו מוסיא,
 "תירס", פליגי בה רבי סימאי ורבנן, ואמרי לה: רבי סימון ורבנן, חד אמר: "תירס" - זו בית תרייקי, וחד אמר: זו פרס.

תני רב יוסף:

"תירס" - זו פרס."

"סבתה ורעמה וסבתא" (בראשית י, ז).

תני רב יוסף:

"סקיטתן גוייתא וסקיטתן ברייתא, בין חדא לחדא מאה פרסי, והיקפא אלפא פרסי."

"ותהי ראשית ממלכתו בכל ארץ ואמד וכלנה"³⁴ (בראשית י, י).

"בכל" - כמשמעו.

"ארץ" - זו אורכנות,

"ואמד" - בשכר.

"כלנה" - זה נופר נינפי.

"מן הארץ ההיא יצא אשור" (בראשית י, יא).

תני רב יוסף:

"אשור" - זה סילק."

"ויכן את נינוה ואת רחבת עיר ואת פלח" (בראשית י, יא).

"נינוה" - כמשמעו,

"רחובות עיר" - זו פרת דמישון,

"פלח" - זו פרת דבורסיה.

"ואת רסן בין נינוה ובין פלח היא העיר הגדולה" (בראשית י, יב).

"רסן" - זה אקטיספון.

"היא העיר הגדולה" - איני יודע אם נינוה העיר הגדולה, אם רסן העיר הגדולה?

כשהוא אומר: "ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשית ימים" (יונה ג, ג) - הני אומר: נינוה היא העיר הגדולה.

"ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק" (במדבר יג, כב).

תנא:

"אחימן" - מיומן שבאחים.

"ששי" - שמשים את הארץ בשחיתות.

"תלמי" - שמשים את הארץ תלמים תלמים.

³⁴ ותהי ראשית ממלכתו בכל ארץ ואמד וכלנה בארץ שנער

רַס"י

מעניקין את החמה. דומה שצוארו נוקב ועולה בחלון הרקיע: אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי גרסינן: אמרה קמיה הוא מרבנן. להא אתקפתא דרבה בר עולא: נפלו כשדיים ביד פרסיים. בלשאצר ביד דריוש המדי וכורש הפרסי חתנו:

דָּבַר אַחַר:

"אחימן" - בְּנֵה עֲנֹת,

"שׁוֹשִׁי" - בְּנֵה אֲלוֹשׁ,

"תַּלְמִי" - בְּנֵה תַלְבוּשׁ.

"ילידי הענק" - שְׁמַעְנִיקוּן הַחֲמָה בְּקוֹמָתוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר רַבִּי:

עֲתִידָה רוּמִי שֶׁתְּפוּל בְּיַד פָּרֶס,

שְׁנֵאמַר: "לִמֵּן שָׁמְעוּ עֲצַת ה' אֲשֶׁר יַעֲזֵז אֶל אָדוּם וּמַחֲשִׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל יִשְׂרָאֵל תִּימֹן,

אִם לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֶּאֱנָן, אִם לֹא יִשִּׁים עֲלֵיהֶם נִזְהָם" (ירמיה מט, כ).

מִתְקִיף לָהּ רַבָּה בַּר עוֹלָא:

מֵאִי מִשְׁמַע דְּהָאִי "צְעִירֵי הַצֶּאֱנָן" פָּרֶס הוּא?

דְּכַתְיב: "הָאֵיל אֲשֶׁר רְאִיתָ בְּעַל הַקְּרָנִים, מֶלֶךְ מִדֵּי וּפְרָס"³⁵ (דניאל ח, ט).

וְאִמָּא: יוֹן,

דְּכַתְיב: "וְהַצְפִּיר הַשְּׂעִיר מֶלֶךְ יוֹן" (ירמיה מט, כא)!

כִּי סָלִיק רַב חֲבִיבָא בַּר סוּרְמִיקֵי אָמְרָה קַמְיָה דְּהָהוּא מִרְבָּנָן,

אָמַר לִיה: מֵאֵן דְּלֵא יַדַּע פְּרוּשֵׁי קְרָאִי מוֹתִיב תִּיּוֹבְתָא לְרַבִּי!?

מֵאִי "צְעִירֵי הַצֶּאֱנָן"? זוּטְרָא דְאַחוּהִי.

דְּתַנִּי רַב יוֹסֵף:

"תִּירָס" - זֶה פָּרֶס".

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֶלְעָאי:

עֲתִידָה רוּמִי שֶׁתְּפוּל בְּיַד פָּרֶס.

קַל וְחוֹמֶר: וּמָה מְקַדֵּשׁ רֵאשׁוֹן שֶׁבְּנֵאֻוָּהוּ בְּנֵי שָׁם וְהַחֲרִיבוּהוּ כְּשָׂדִיִּים, נִפְלוּ כְּשָׂדִיִּים בְּיַד פָּרֶסִיִּים,

מְקַדֵּשׁ שְׁנֵי שֶׁבְּנֵאֻוָּהוּ פָּרֶסִיִּים וְהַחֲרִיבוּהוּ רוּמִיִּים אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּפְלוּ רוּמִיִּים בְּיַד פָּרֶסִיִּים?

אָמַר רַב:

עֲתִידָה פָּרֶס שֶׁתְּפוּל בְּיַד רוּמִי.

אָמְרוּ לִיה רַב כְּהֵנָּא וְרַב אַסִּי לְרַב:

בְּנוּיִי בְּיַד סְתוּרִי!?

אָמַר לָהּ:

אֵין, גְּזִירַת מֶלֶךְ הִיא.

אִיכָּא דְאַמְרֵי אָמַר לָהּ:

אֵינְהוּ נְמִי קָא סְתָרִי בִּי כְּנִישְׁתָּא.

תַּנְיָא נְמִי הָכִי:

"עֲתִידָה פָּרֶס שֶׁתְּפוּל בְּיַד רוּמִי,

חֲדָא דְסְתָרִי בִּי כְּנִישְׁתָּא,

וְעוֹד: גְּזִירַת מֶלֶךְ הוּא שֶׁיִּפְלוּ בּוֹנֵין בְּיַד סוֹתְרִין".

דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:

אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתְּפָשׁוּשׁ מְלָכוֹת רוּמִי הַרְשָׁעָה בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלוֹ תִשְׁעָה חֲדָשִׁים,

שְׁנֵאמַר: "לִמֵּן יִתְנַם עַד עַת יוֹלְדָה יִלְדָה וְיִתַּר אַחֲיוֹ יִשׁוּבוּן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (מִיכָה ה, ב).

³⁵ גִּירַת הַדְּפוּס הוּא אֵךְ אֵינוֹ נִמְצָא בַּפּוּסוּק וְגַם לֹא בַּכְּתָב".

22. י, א - יא, א

כ"י

והלא כמה לשכות היו שם. לשומרי הבית:
גזירה היתה. לקמיה מפרש:
 גזירה שמא יאמרו כהן גדול בבית האסורים הוא חבוש:
אינו בית. וגבי מזוזה בעיני בית חשוב:
רבי יהודה מחייב. לענין מעשר דקיימא לן אין הטבל מתחייב במעשר מלאכול ממנו אכילת עראי עד שיראה פני הבית שנאמר בערתי הקודש מן הבית:
בעירוב. אם פתוחה לחצר שיש בה שאר דירות אוסרת על (בני) כולם אם לא עירבה עמהן:
ובמזוזה. ואע"ג דאינה עשויה לימות החמה ולימות הגשמים:
אלא אמר אבוי. בשבעת ימים של פרישה לא פליג ר' יהודה דודאי מיחייב דומיא דסוכה:
כי פליגי בשאר ימות השנה. רבנן סברי גזרינן שאר ימות השנה אטו שבעה ור' יהודה סבר לא גזרינן אלא לשכת פרהדרין בשאר ימות השנה היה לה מזוזה כדי שתהא מוחזקת לכל יודעיה כבית דירה גמורה שלא יאמרו על הכהן בשבעת ימי הפרישה בבית האסורין חבוש:
והא סוכת החג בחג קתני. ופטרי רבנן אלמא בשבעה נמי איכא למאן דפטר:
כי פליגי בשבעה. בין בלשכה בין בסוכה והפוסט כאן מחייב כאן והחליפו דבריהם:
וסוכה טעמא לחוד כו. ר' יהודה לטעמיה דאמר במסכת סוכה (דף ז:): דירת קבע היא והכשיר סוכה גבוה מעשרים אמה שאינה ראויה ליעשות אלא במחיצת קבע הלכך בית חשיבא נמי לענין מזוזה:

תנו רבנן:

"כל הלשכות שהיו במקדש לא היה להן מזוזה, חוץ מלשכת פרהדרין, שהיה בה בית דירה לכהן גדול. אמר רבי יהודה:

והלא כמה לשכות היו במקדש שהיה להן בית דירה, לא היה להן מזוזה! אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה."

מאי טעמא דרבי יהודה?

אמר רבא:

קסבר רבי יהודה: כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו בית.

איתיביה אבוי:

והכתיב: **"והפיתו בית החורף על בית הקיץ"** (עמוס ג, טו)!

אמר ליה:

'בית חורף' ו'בית קיץ' איקרי 'בית' סתמא לא איקרי.

איתיביה אבוי:

"סוכת החג בחג,

רבי יהודה מחייב

וחכמים פוטרין" (מעשרות ג, ז).

ותני עלה:

"רבי יהודה מחייב בעירוב, ובמזוזה, ובמעשר!"

וכי תימא מדרבנן,

בשלמא עירוב ומזוזה איכא למימר מדרבנן, אלא מעשר, מי איכא למימר מדרבנן? יב, דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב.

אלא אמר אבוי:

בשבעה דכולי עלמא לא פליגי דמיחייבא.

כי פליגי בשאר ימות השנה.

רבנן סברי: גזרינן שאר ימות השנה אטו שבעה.

ורבי יהודה סבר: לא גזרינן.

אמר ליה רבא:

והא **"סוכת החג בחג" קתני!**

אלא אמר רבא:

בשאר ימות השנה פולי עלמא לא פליגי דפטורה,

כי פליגי בשבעה.

סוכה טעמא לחוד

ולשכה טעמא לחוד.

"סוכה טעמא לחוד" -

רבי יהודה לטעמיה דאמר: סוכה דירת קבע בעינן, ומיחייבא במזוזה. ורבנן לטעמייהו דאמרי: סוכה דירת ארעי בעינן, ולא מיחייבא במזוזה.

"ולשכה טעמא לחוד" -

רבנן סברי: דירה בעל כרחיה - שמה דירה.

ורבי יהודה סבר: דירה בעל כרחיה לא שמה דירה, ומדרבנן הוא דתקיננו לה,

שלא יאמרו: כהן גדול חבוש בבית האסורין.

רש"י

כל השערים. שערי מזרח עזרה:

מאן תנא להא דתנו רבנן:

יא,א "כל השערים שהיו שם לא היה להם מזוזה, חוץ משער ניקנור, שלפנים ממנו לשבת פרהדרין".

לימא רבנן היא ולא רבי יהודה?

דאי רבי יהודה, היא גופה גזירה, ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה?

אפילו תימא רבי יהודה,

כולה חדא גזירה היא.

23. יא, א

רש"י

אחד שערי מדינות. יש מדינה מוקפת הרים ויערים בכמה פרסאות ואין יוצאין ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר: **אבולי דמחוזא**. שערי עיר ששמה מחוזא והיו רובן ישראל: **לאקרא דכובי**. בנין בנוי עליהן ונקרא כובי והשערים תחתיו עשויין ככיפה ובניין הבנוי על גבי כיפין חזק יותר: **ואקרא דכובי גופה**. משום אותו בנין עצמו תבעי השער מזוזה שדרך אותו השער נכנסין לו: **משום סכנה**. שלא יאמר המלך כשפים עשיתם בשערי עירי: **נבדקת**. שמא נרקבה או נגנבה: **ושל רבים**. שערי חצירות ומדינות ועירות: **פעמים ביובל**. כל דבר שהוא של רבים אין להטריח עליו הרבה שאם תטרח יהא כל אחד אומר יעשו חביריי: **בארטבין**. שם האיש ואמרי לה על שם האומנות: **קסדור**. שם פקידות הוא כגון סרדיוט והוא שוטר: **דקביע היזקא**. עלילות המושל מזומנות תמיד: **איך אלך**. למשוח את דוד ע"פ הדיבור:

תנו רבנן:

"בשעריך"³⁶ (דברים ו, ט; יא, כ) -

אֶחָד שְׁעָרֵי בְּתִים,

וְאֶחָד שְׁעָרֵי חֲצֵרוֹת,

וְאֶחָד שְׁעָרֵי מְדִינֹת,

וְאֶחָד שְׁעָרֵי עֵירוֹת,

- יֵשׁ בָּהֶן חֹבֶת מִצָּוָה לְמָקוֹם,

מִשׁוֹם שְׁנֵאמַר: "וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ" (דברים ו, ט).

אמר ליה אביי לרב ספרא:

הני אבולי דמחוזא, מאי טעמא לא עבדו להו רבנן מזוזה?

אמר ליה:

הנהו חזוק לאקרא דכובי הוא דעבידי.

אמר ליה:

ואקרא דכובי גופה תבעי מזוזה,

דהא אית בה דירה לשומר בית האסורין,

דהא תניא:

"בית הננסת שיש בו בית דירה לחזן הננסת חייבת במזוזה!"

אלא אמר אביי:

משום סכנה.

דתניא:

"מזוזות יחיד - נבדקת פעמים בשבוע,

של רבים - פעמים ביובל.

ואמר רבי יהודה:

מעשה בארטבין אחד, שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי,

ומצאו קסדור אחד - ונטל ממנו אלף זוז."

והאמר רבי אלעזר:

שלוחי מצוה אין ניוקין!

היכא דקביע היזקא, שאני.

דכתיב: "ויאמר שמואל איך אלה ושמע שאול והרגני,

ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתי" (שמואל א' טז, ב).

³⁶ וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך

24. יא, א-ב

כ"י

בית אוצרות. של יין ושמן ותבואה ואין אדם דר בו: **מאי נאותות רוחצות**. נאותות לשון הנאה ומשום דמקום גנאי הוא שעומדות שם ערומות אין כבוד שמים להיות שם מזוזה: **אע"פ שהנשים מתקשטות**. שם בבשמים וס"ד אמינא דירה היא אשמעינן דלאו דירה היא: **אלא מאי אית לך למימר**. כי פרשת נאותות מתקשטות שם ותיקשי מתניי אמתניי ונימא תנאי היא: **ויש מחייבין**. והיינו תנאי וכל חד מן אמוראי מתרץ לטעמיה רב כהנא מתרץ דבסתמא פליגי אבל מתקשטות דכ"ע חייבין ורב יהודה מתרץ דבמתקשטות פליגי אבל סתמא דכולי עלמא פטור: **ושהנשים נאותות בהן**. כלומר בית התבן ובית הבקר ובית העצים ושהנשים רוחצות בהן ובית הטבילי אע"ג דאשמעינן מרחץ איצטריך לאשמעינן בית הטבילה אע"ג דליכא זוהמא:

תני רב כהנא קמיה דרב יהודה: **"בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות - פטורים מן המזוזה, מפני שהנשים נאותות בהן"**.

ומאי "נאותות"? רוחצות.

אמר ליה רב יהודה: טעמא דרוחצות, הא סתמא חייבים. והתניא:

"רפת בקר - פטורה מן המזוזה!"

אלא: מאי "נאותות"? מתקשטות. והכי קתני: אף על פי שהנשים מתקשטות בהן - פטורין.

אמר ליה רב כהנא: ושהנשים מתקשטות בהן פטורין? והתניא:

"רפת בקר פטורה מן המזוזה, שהנשים מתקשטות בהן חייבת במזוזה!"

אלא מאי אית לך למימר: **"מתקשטות"** תנאי היא, לדידי נמי סתמא תנאי היא. דתניא:

"ביתך" - ביתך, פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות, שפטורין מן המזוזה, ויש מחייבין.

באמת אמרו, בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה, ושהנשים נאותות בהן - פטורים מן המזוזה."

רב כהנא מתרץ לטעמיה, ורב יהודה מתרץ לטעמיה.

"רב כהנא מתרץ לטעמיה".

"ביתך" - ביתך המיוחד לך,

פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות, שפטורים מן המזוזה בסתם. ויש שמחייבים בסתם.

באמת אמרו: בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה שהנשים נאותות בהן, ומאי "נאותות"? רוחצות.

פטורין מן המזוזה.

אי הכי,

היינו מר חץ!

אשמעינן מרחץ דרבים,

ואשמעינן מרחץ דיחיד.

דסקלא דעתך אמינא: מרחץ דרבים דנפיש זוהמיה, אבל מרחץ דיחיד, דלא נפיש זוהמיה אימא ליחייני. קא משמע לן.

"ורב יהודה מתרץ לטעמיה",

כ"י

ולולין. מקום גידול התרנגולין:
בית שער. בית קטן שעושים לפני
 שער החצר והכל עושין אותו
 קפנדריא:
מרפסת. אלרו"ד והוא ארוך
 לפני פתחי עליות הרבה וכולן
 עולין דרך שם:
אכסדרה. פרוזדור שלפני
 בתים:
תיובתא. ועל כרחך סתמא תנאי
 היא:

הכי קתני:
"ביתך" - ביתך המיוחד לך,
 פרט לבית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות שפטורין מן המזוזה,
 אפילו מתקשטות,
 ויש מחייבין במתקשטות,
 אבל סתם - דברי הכל פטור.
 באמת אמרו: בית הנפסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה,
 אף על פי שהנשים מתקשטות בהן - פטורין מן המזוזה, משום דנפיש זוהמיה.

ולרב יהודה סתמא דברי הכל פטור!
 והתניא:

"ובשעריך" - אחד שערי בתים, ואחד שערי חצירות,
 ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עירות,
 ורפת, ולולין, ומתבן, ואוצרות יין, ואוצרות שמן - חייבין במזוזה.
 יכול שאני מרבה אף בית שער, אכסדרה, ומרפסת?
תלמוד לומר: "בית" - מה בית המיוחד לדירה, יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה.
 יכול שאני מרבה אף בית הנפסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה?
תלמוד לומר: "בית" - מה בית העשוי לכבוד אף כל העשוי לכבוד,
 יצאו אלו שאין עשויין לכבוד.
 יכול שאני מרבה אף הר הבית, והלשכות, והעזרות?
תלמוד לומר: "בית" - מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול,
 יצאו אלו שהן קודש".

יא,ב

תיובתא.

25. יא, ב

כ"י

ושער המדי. שעושיין בכיפה שכן עושיין במדי:
שאינו מקורה. שהוא פרוץ מלמעלה לגמרי מאין כיסוי:
וחכמים פוטרין. שאין שער בלא רוחב ד' וכל כיפה מתקצרת בראשה לפחות מד':
ושוין שאם יש ברגליה י'. קודם שיתחיל העיגול ותתמעט רחבה שחייבת שאפי' שהכל סתום מיי ולמעלה יש שיעור פתח בגובהה י' ברוחב ד':
גבוהה י'. בין הכל:
ואין ברגלה ג'. גובה שנתמעט רוחבה קודם שיגביה גבהה ג':
ולאו כלום היא. דכל פחות מגי' גובה ארעא סמיכתא היא ואין כאן צד שם פתח של ד' ואפילו ר"מ מודה שאין כאן התחלה לומר חקוק והשלם:
א"נ יש ברגלה ג'. קודם שנתמעט רחבה מד' ואינה גבוהה יו"ד בין הכל ולא כלום היא:
ויש ברגלה ג'. ברוחב ד' ואינה רחבה ד' בגובהה י' שקודם שהגביהה י' נתמעט רחבה מד' ויש בה לחוק ולהרחיב החלל למעלה כמדה של מטה שאין החומה הולכת וכלה מבחוץ לפי החלל הפנימי כזה אלא החומה ארוכה למעלה מבחוץ לחלל כמשפט כזה:
ר"מ סבר. הואיל והתחיל בה ג' ברוחב ד' שם פתח עליו ורואין כאילו הוא חקוק למעלה להרחיב כמדתו שלמטה:

תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא:
"ששה שערים פטורין מן המזוזה:
בית התבן,
בית הבקר,
ובית העצים,
ובית האוצרות,
ושער המדי,
ושער שאינו מקורה,
ושער שאינו גבוה עשרה".

אמר ליה:
פתחת בששה, וסלקת בשבעה!

אמר ליה:
"שער המדי" תנאי היא.

דתנאי:
"כיפה,
רבי מאיר מחייב במזוזה,
וחכמים פוטרין.

ושוין שאם יש ברגלה, עשרה שחייבת במזוזה".

אמר אביי:
דכולי עלמא גבוהה עשרה ואין ברגלה שלשה טפחים ולא כלום היא.
אי נמי יש ברגלה שלשה טפחים ואינה גבוהה עשרה ולא כלום היא.
לא נחלקו אלא:
בגבוהה עשרה ויש ברגלה שלשה טפחים, ואין ברחבה ארבעה ויש בה לחוק להשלימה לארבעה.
רבי מאיר סבר: חוקקין להשלים,
ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים.

26. יא, ב

רש"י

למען ירבו ימיכם. כל החפץ
 בחיים חייב משמע:
 דרך ביאתך. לימין בבואו לבית
 ולא מימין לצאתו:

תנו רבנן:

"בית הננסות, ובית האשה, ובית השותפין חייבת במזוזה".

פשיטא!

מהו דתימא: "ביתך" - ולא ביתה,
 "ביתך" - ולא בתייהם,
 קא משמע לן.

ואימא הכי נמי?

אמר קרא: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם" (דברים יא, כא),
 הני בעו חיי והני לא בעו חיי?!

אלא, "ביתך" למה לי?

כך רבא, דאמר רבא:

["ביתך"] - דרך ביאתה, וכי עקר איניש פרעיה דימינא עקר ברישא.

27. יא, ב - יב, א

רס"י

למי שמייחד ביתו לו. שכלי תשמישו מיוחדין לו ואינו משאילן לשכניו כלומר שהנגעים באים על צרות העין: **זכרכים**. שהוא מקום שווקים ומתקבצים שם ממקומות הרבה והיא עשויה לכל הבא להתפלל ואין לה בעלים מיוחדים: **זכפריים**. כל בעליו ניכרים והרי הוא כבית השותפין:

תניא אידך:

"בית הנכסת ובית השותפין ובית האשה - מטמאין בנגעים".

פשיטא!

מהו דתימא: **"ובא אשר לו הבית"** (ויקרא יד, לה),

"לו" - ולא לה,

"לו" - ולא להן,

קא משמע לן.

ואימא הכי נמי?

אמר קרא: **"בבית ארץ אחוזתכם"** (ויקרא יד, לד).

אלא, **"לו"** (ויקרא יד, לה), למה לי?

מי שמייחד ביתו לו,

שאינו רוצה להשאיל כליו ואומר שאין לו.

הקדוש ברוך הוא מפרסמו כשפנה את ביתו.

פרט למשאיל כליו לאחרים.

ובית הנכסת מי מטמא בנגעים?

והתניא:

"יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים,

תלמוד לומר: **"ובא אשר לו הבית"** - מי שמיוחד לו, יצאו אלו שאין מיוחדין לו!"

לא קשיא:

הא - רבי מאיר,

הא - רבנן.

דתניא:

"בית הנכסת שיש בה בית דירה לחן הנכסת - חייב במזוזה.

ושאין בה בית דירה:

רבי מאיר מחייב,

וחכמים פוטרין."

ואי בעית אימא:

הא והא רבנן, ולא קשיא:

הא - דאית בה בית דירה,

הא - דלית בה בית דירה.

ואי בעית אימא:

הא והא דלית בה בית דירה

והא - דכרכים.

והא - דכפריים.

יב, א

ודכרכים אין מטמא בנגעים?

והתניא:

"**אחוזתכם**"³⁸ (ויקרא יד, לד) - **אחוזתכם מטמאה בנגעים**,

³⁸ כי תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם

רפ"י

ואין ירושלים מטמאה בנגעים. שאין אחוזה להם קסבר לא נתחלקה לשבט יהודה ובנימין אלא כל השבטים שוין בה: **אני לא שמעתי.** קסבר נתחלקה לשבטים:
אלא מקום מקדש בלבד. שכשקנה דוד את גורן מארונה היבوسی גבה הכסף מכל שבט ושבט כדאמרין בספרי ובשחיטת קדשים [זבחים קטו]:
במאי קא מיפלגי. ר' יהודה ורבנן:
הר הבית והלשכות והעזרות. צד המזרחי רוחב הר הבית עזרת נשים כולה ועזרת ישראל כולה י"א אמה של מקום רגלי דריסת הכהנים להלן מרגלי ישראל ושם המזבח מתחיל משם ולמערב בחלקו של בנימין אלא שבמקום מושב המזבח יוצאה רצועה מחלקו של יהודה ונכנסה לקרן מזרחית דרומית: **חופי.** כאדם המתחכך מחמת שאינו משיג תאותו לשון נזיר (לא יחוף ראשו) (נזיר דף מב.): **אושפיזין.** שהיה הארון נתון בחלקו:
והאי תנא. דלקמן סבר לא נתחלקה והיינו תנאי:
עורות קדשים. של שלמי חגיגה ושמחה שעולי רגלים שוחטין ואוכלין שם:
גולפא. קנקן של חרס:
ומשכא. עור בהמה שהוא שוחט ואוכל בבית בעל הבית:
לאחוזא. גבי נגעים כתיב (ויקרא יד) אשר אני נותן לכם לאחוזא לבית אחוזה:
לבית אבות. למשפחות:
ואין כל אחד ואחד. שלא חלקו אחוזת המשפחה לגברים:
כדשנין מעיקרא. דאית ביה דירה:

ואין ירושלים מטמאה בנגעים.

אמר רבי יהודה:

אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד.

הא בתי כנסיות ובתי מדרשות - מטמאין בנגעים, ואף על גב דכרפים ניהו!

אימא:

אמר רבי יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד.

במאי קא מיפלגי?

תנא קמא סבר: ירושלים לא נתחלקה לשבטים.

רבי יהודה סבר: ירושלים נתחלקה לשבטים.

ובפולוגתא דהני תנאי.

דתנאי:

"מה היה בחלקו של יהודה?

הר הבית, הלשכות והעזרות.

ומה היה בחלקו של בנימין?

אולם והיכל ובית קדשי הקדשים.

ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי.

ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום.

שנאמר: "חפף עליו כל היום"³⁹ (דברים לג, יב).

לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין לגבורה,

שנאמר: "בין כתפיו שכן".

והאי תנא סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים.

דתנאי:

"אין משבירין בתים בירושלים לפי שאינה שלהן.

רבי אלעזר בר צדוק אומר:

אף לא מטות.

לפיכך, עורות קדשים בעלי אושפיזינן נוטלין אותן בזרוע."

אמר אביי:

שמע מינה: אורח ארעא למיישבק איניש גולפא ומשכא לאושפיזיה.

⁴⁰ ודכפרים מי מטמא בנגעים?

והתנאי:

"לאחוזא"⁴¹ (ויקרא יד, לד) - **עד שיכבשו אותה.**

כבשו אותה ולא חלקוה לשבטים,

חלקו לשבטים ולא חלקו לבית אבות,

חלקו לבית אבות ואין כל אחד מפיר את שלו, מניין?

תלמוד לומר: "ובא אשר לו הבית" (ויקרא יד, לה) - מי שמיוחד לו,

יצא אלו שאין מיוחדין לו!"

אלא מחורתא כדשנין מעיקרא.

³⁹ חפף עליו כל היום ובין כתפיו שכן

⁴⁰ שאלת הגמרא על מה ששנינו לעיל: [ואי בעית אימא: הא וְהָא דְלִיתָ בָּהּ בֵּית דִּירָה וְהָא - דְּכָרְפִים. וְהָא - דְּכָרְפִים].

⁴¹ כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזא ונתתי נגע צרעת...

28. יב, א-ב

ר"י

פשיטא אירע. בכהן גדול פסול ביוה"כ קודם תמיד של שחר מחנכין אותו לזה המשמש תחתיו בתמיד של שחר שיעשה הוא תמיד של שחר בשמונה בגדים ויהא מחונך לכהונה גדולה קודם שיגיע עבודת יום הכפורים:

במה מחנכין אותו. הרי עבודת יום הכפורים שאחר התמיד בארבעה בגדים היא ובמה הוא ניכר שהוא כהן גדול מעולם והיכן יצא מהדיוטות שתהא עבודת היום נעשית בכהן גדול: **באבנט.** באותן ד' בגדים עצמן יש היכר לכהונה גדולה שאבנטו של כהן גדול בעבודת יוה"כ של בוץ הוא כדכתי' (ויקרא טו) ובאבנט בד יחגור וזה עד עכשיו היה רגיל לעבוד בשל כלאים:

הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול. של כל ימות השנה היה של כלאים כדכתיב ואת האבנט שש משור ותכלת: **זהו אבנטו של כהן הדיוט.** שאין חילוק באבנטיהם איכא היכירא ביום הכפורים באבנט לפי שאבנטו של כהן גדול משתנה ביום הכפורים להיות של בוץ:

אלא למאן דאמר. לקמן אבנטו של כהן גדול בכל השנה לא זהו של הדיוט שההדיוט של בוץ נמצאו אבנטיהם שוין ביום הכפורים ומאי היכירא כהונה גדולה איכא להאי:

אמר אביי. קודם שיתחיל עבודת היום שהוא בבגדים השוין בהדיוט לובש שמונה בגדים ויהפוך במזבח החיצון אחד מאיברי התמיד במזלג של ברזל דקירוב עבודה היא שממהר להתעכל מחמת הפיכה זו ועבודה היא כדרב הונא ונמצא שנתחנך לכהונה גדולה קודם לכן:

בצינורא. במזלג:

חייב מיתה. משום והזר הקרב יומת (במדבר יח) אלמא קרובי עבודה הוי עבודה:

עבודתו מחנכתו. עבודת יוה"כ עצמה שאינה כשירה אלא בכהן גדול וזה עובדה מחנכתו לכהונה גדולה:

משיחתו מקדשתו. כדכתיב (במדבר ז) וימשחם ויקדש אותם מכאן ואילך לא נמשחו כלים חדשים שנעשים שם כדאמרינן במסכת שבועות (דף טו.) אותם במשיחה: הכי גרסינן כי אתא רב דימי אמר אבנטו של כהן הדיוט רבי ורי אליעזר ברבי שמעון כו' ולא גרסינן ביום הכפורים דהא בכהן הדיוט אין חילוק ביוה"כ לשאר ימים:

"ומתקנינו לו כהן אחר".

פשיטא אם אירע בו פסול קודם תמיד של שחר מחנכין אותו בתמיד של שחר. אלא אירע בו פסול לאחר תמיד של שחר - במה מחנכין אותו?

אמר רב אדא בר אהבה: באבנט.

הניחא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול, זה הוא אבנטו של כהן הדיוט. אלא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט - מאי איפא למימר?

אמר אביי: לובש שמונה, ומתפך בצינורא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא: זר שהתפך בצינורא חייב מיתה.

ורב פפא אמר: יב,ב, עבודתו מחנכתו.

מי לא תניא: "כל הבליים שעשה משה - משיחתו מקדשתו ומכאן ואילך - עבודתו מחנכתו". הקא נמי עבודתו מחנכתו.

29. יב, ב

רפ"י

אימת אילימא בשאר ימות השנה. שכהן גדול משמש בשל כלאים וקאמר דחלוקין באבנטיהן דשל הדיוט דבוץ טובא איכא:

אלא לאו ביום הכפורים. דשל כהן גדול דבוץ ואשמועינן דשל הדיוט דכלאים והוא הדין להדיוט דכל ימות השנה:

לעולם בשאר ימות השנה. דכהן גדול בשל כלאים ואשמועינן דשל הדיוט דבוץ דקאמרת טובא איכא:

בהנך דשוין. באותן בגדים ששניהם שוין בהם דהיינו כתנות ומכנסים ומצנפת ואבנט אין ביניהם אלא אבנט:

כי אתא רבין כו'. בין רבין לרב דימי ליכא מידי אלא דרב דימי לא פירש הי מינייהו דאמר של כלאים והי מינייהו דאמר של בוץ ורבין פירש בהדיא רבי אומר של כלאים:

אף אנן נמי תנינא. דרבי הוא דאמר של כלאים:

על בשרו. גבי תרומת הדשן כתיב (ויקרא ו) ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו וגוי' והוה ליה למיכתב ומכנסי בד על בשרו דהא כתיב ברישיה דקרא ולבש:

ומה ת"ל ילבש להביא מצנפת ואבנט. משום דלא כתיב אלא מדו בד ובמכנסים כתב ילבש ללמדך שהיא עבודה גמורה וצריכה ארבעה כלים:

ר' דוסא אומר להביא. ארבעה בגדי כהן גדול ששימש בהן לפניו ביום הכפורים שכשרים להדיוט כל ימות השנה שלא תאמר והניחם שם שיהו טעונין גניזה אלא שלא ישתמש בהן ליום הכפורים אחר:

אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים לא זהו אבנטו הכשר להדיוט. שהרי הוא של בוץ ודכהן הדיוט כל הימים דכלאים:

את השחקין. שאף השחקין כשרים לעבודה ואני שמעתי להביא שחקים דוקא משום בגדים שבשל בהן קדרה לרבו לא ימזוג בהן כוס לרבו ואין נראה בעיני דבשלמא גבי הוצאת הדשן אמרינן לקמן (דף כג:) הכי מפני שהבגדים מתבזים ומתלכלכין בהן אבל תרומת הדשן שאינו אלא מלא מחתה ליום כדאמרינן במסכת תמיד (ד' ד.) ואין שם לכלוך בגדים:

הכי גרסינן ואזדא רבי דוסא לטעמיה דתניא והניחם שם וכו'. גבי בגדי יום הכפורים כתיב ופשט את בגדי הבר אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם:

כי אתא רב דימי אמר: אבנטו של כהן הדיוט - רבי, ורבי אלעזר ברבי שמעון: חד אמר: של כלאים, וחד אמר: של בוץ.

תסתיים דרבי הוא דאמר של כלאים.

דתניא:

"אין בין כהן גדול לכהן הדיוט אלא אבנט, דברי רבי.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

אף לא אבנט".

אימת?

אי ניקא בשאר ימות השנה - טובא איכא! כהן גדול משמש בשמונה והדיוט בארבעה! אלא לאו ביום הכפורים.

אמר: לא,

לעולם בשאר ימות השנה,

בהנך דשוין.

כי אתא רבין אמר:

אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים - דברי הכל של בוץ.

בשאר ימות השנה - דברי הכל של כלאים.

לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין בשאר ימות השנה, ובין ביום הכפורים.

שרבי אומר של כלאים,

ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר: של בוץ.

אמר רב נחמן בר יצחק:

אף אנן נמי תנינא:

"על בשרו"⁴² (ויקרא ו, ג),

מה תלמוד לומר "ילבש"?

להביא מצנפת ואבנט להרמת הדשן,

דברי רבי יהודה.

רבי דוסא אומר:

להביא בגדי כהן גדול ביום הכפורים שהם כשרין לכהן הדיוט.

רבי אומר:

שתי תשובות בדבר:

חדא: דאבנטו של כהן גדול ביום הכפורים לא זהו אבנטו של כהן הדיוט.

ועוד: בגדים שנשתמשו בהן קדושה חמורה, תשמש בהן קדושה קלה?

אלא מה תלמוד לומר "ילבש"?

לרבות את השחקין".

ואזדא רבי דוסא לטעמיה,

דתניא:

"והניחם שם"⁴³ (ויקרא טז, כג) - מלמד שטעונין גניזה.

רבי דוסא אומר:

שלא ישתמש בהן יום הכפורים אחר".

⁴² ולבש הכהן מידו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו

⁴³ וכא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבר אשר לבש בכואו אל הקודש והניחם שם

30. יב, ב - יג, א

רַס"י

כל מצות כהונה גדולה עליו. לא פורע ולא פורס ואינו מטמא לקרובים ומוזהר על האלמנה ומשמש בשמונה בגדים :
אינו ראוי וכו'. כלומר אינו משמש במקדש לא בשמנה ככהן גדול ולא בארבעה ככהן הדיוט :
שאם עבר ועבד. בשמונה בגדים ככהן גדול עבודתו כשירה דהא כה"ג הוא אלא דאמרו רבנן לא לישתמש משום איבה אבל בארבעה ודאי פסולה דהוה ליה חסר בגדים :
שחוזר שני לעבודתו. לכהונה גדולה :
פשיטא. דהא משום איבה הוא דאיפסיל :
מהו דתימא. משום איבה נפסיל אף לאחר מיתת ראשון דאי אמרת ישמש אחריו הויא ליה צרה מחיים כאשר היא צרה לחבירתה דאמר זה מצפה מתי ימות וישמש הוא קא משמע לן דלא חיישינן :

תנו רבנן:

"אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו,

ראשון חוזר לעבודתו,

שני כל מצות כהונה גדולה עליו

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר:

ראשון חוזר לעבודתו,

שני אינו ראוי לא לכהן גדול, ולא לכהן הדיוט.

אמר רבי יוסי:

מעשה ביוסף בן אלם מציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו,

אמרו חכמים: ראשון חוזר לעבודתו,

שני אינו ראוי לא לכהן גדול, ולא לכהן הדיוט.

כהן גדול - משום איבה.

כהן הדיוט אינו יכול להיות - משום שמעלין בקודש ולא מורדין".

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

הלכה כרבי יוסי.

ומודה רבי יוסי, שאם עבר ועבד, עבודתו כשרה.

יג, א

אמר רב יהודה אמר רב:

הלכה כרבי יוסי,

ומודה רבי יוסי שאם מת ראשון, שחוזר לעבודתו.

פשיטא!

מהו דתימא הויא ליה צרה מחיים,

קא משמע לן.

רש"י

הא קא חייש לשמא. יארע בו פסול:
 טומאה שכיחא. על ידי קרי או על ידי התזת צנורא מפי עם הארץ:
 נימרו אינהו לנפשיהו. כיון דאמרי אי איכא למיחש חיישינן נמי למיתה דתרתני נימרו נמי בטומאה אי איכא למיחש חיישינן נמי לטומאה דתרי ואין לדבר סוף:
 זריז הוא. ונשמר מן הטומאה אבל מיתה אין מסורה בידינו:

31. יג, א

"רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקנין לו".

לרבנן נמי הא חיישי לשמא!

אמרי לך רבנן: טומאה שכיחא, מיתה לא שכיחא.

"אמרו לו: אם נו, אין לדבר סוף".

שפיר קא אמרי ליה לרבי יהודה!

ורבי יהודה אמר לך:
 למיתה דחדא - חיישינן,
 למיתה דתרתני - לא חיישינן.

ורבנן?

אי איכא למיחש, אפילו למיתה דתרינן חיישינן.

ורבנן, נימרו אינהו לנפשיהו!

אמרי לך רבנן:
 כהן גדול זריז הוא.

אי זריז הוא, למה מתקנין כהן אחר?

כיון דעבדינן ליה צרה, כל שכן דמזדרו טפי.

32. יג, א-ב

רפ"י

בתקנתא. בהזמנה:

הדרא קושיין. דשמא תמות: **על מנת שתמותי**. ביוה"כ ואם מתה בו ביום נמצא גט למפרע ואין כאן אלא בית אחד ואם לא מתה היא ומתה חבירתה נשארה לו זאת שאין הגט גט וכל סוגיא זאת אין תירוצין שבה יכולין לעמוד כי יש להן תשובות רבות ואינו אלא כי מלמדן אותנו ואם תאמר כן יש להשיב כן ואינו משיב כל תשובות שיש להשיב כי באחת הוא מסלקו לתרץ בענין אחר עד שהעמידה על מכונה:

ודילמא לא מייתה. ואין הגט גט:

ע"מ שלא תמות. ואי לא מתה כדקאמר. הוה ליה גיטא למיפרע:

כהאי גוונא. שהתנאי תלוי בחייה מי הוה גט:

אין זה כריתות. שהרי כל ימי חייה קשורה בו ואנן כריתות בעינן:

כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות. ותינשא לאחר מיתת פלוני וגם מהיום הוא גט שאם קלקלה אין כאן חיוב אשת איש שאינו אלא כחשש שמא תשתה יין בחיי פלוני:

שלא תמות חברתיך. ואי לא מתה חבירתה הוה לה גט למפרע ואין כאן אלא בית אחד: **אם מתה חבירתה**. קיימא הך דאין גיטה גט:

ומי סגי ליה בתקנתא?

"ביתו"⁴⁴ (ויקרא טו, יא) אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָךְ לָאו בֵּיתוֹ הִיא!

דְּמַקְדֵּשׁ לָהּ.

וְהָא כַּמָּה דְּלֵא פְּנִים לָהּ לָאו **"ביתו"** הִיא!

דְּכְנִים לָהּ.

אם כן הוה ליה שני בתים ורחמנא אָמַר: **"וכפר בעדו ובעד ביתו"** - ולא בעד שני בתים!

דְּהֵדֵר מְגַרֵּשׁ לָהּ.

אִי מְגַרֵּשׁ לָהּ - הֵדֵרָא קוּשִׁיין לְדוּקְתָא!

לֹא צְרִיכָא דְּמְגַרֵּשׁ לָהּ עַל תְּנַאי.

דְּאָמַר לָהּ: **"הרי זה גיטיך על מנת שתמותי"**.

וְדִלְמָא לֹא מֵייתָא, וְהוּהוּ לִיה שְׁנֵי בְּתִים!

אָלָא: דְּאָמַר לָהּ: **"הרי זה גיטיך על מנת שלא תמותי"**.

אִי לֹא מֵייתָא - מֵיגְרָשָׁא לָהּ,

וְאִי מֵייתָא הָא קְיִימָא הָךְ.

וְדִלְמָא הִיא לֹא מֵייתָא וְהוּהוּ לָהּ גִּיטָא דְּהָאִי גִיטָא, וּמֵייתָא חֲבֵרְתָּהּ וְקַם לִיה בְּלֵא בֵּית!

אָלָא: אָמַר לָהּ:

"על מנת שתמות אחת מכם".

מֵייתָה הָא - קְיִימָא הָךְ,

מֵייתָה הָךְ - הָא קְיִימָא הָא.

וְדִלְמָא לֹא מֵייתָא וְלֹא חֲדָא מֵינֵיהוּ, וְהוּהוּ לִיה שְׁנֵי בְּתִים!

וְעוֹד,

כִּי הָאִי גּוּוֹנָא מִי הוּי גִיטָא!?

וְהָאָמַר רַבָּא:

"הרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי" - אין זה כריתות.

"כל ימי חיי פלוני" - הרי זה כריתות!

אָלָא: דְּאָמַר לָהּ: **"הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך"**.

אִי לֹא מֵייתָה חֲבֵרְתָּהּ - מֵיגְרָשָׁא,

וְאִי מֵייתָה הָא - הָא קְיִימָא הָא.

וְדִלְמָא מֵייתָא חֲבֵרְתָּהּ בְּפִלְגָא דְּעִבּוּדָּהּ,

וְאִיגְלִי מִלְתָּא⁴⁴ לְמַפְרָע, דְּגִיטָא דְּהָא לָאו גִיטָא הוּא, וְעֵבִיד לִיה עִבּוּדָּהּ שְׁנֵי בְּתִים!

יג,ב

אָלָא: דְּאָמַר לָהּ: **"הרי זה גיטיך על מנת שתמות חברתיך"**.

וְדִלְמָא מֵייתָא חֲבֵרְתָּהּ וְהוּהוּ לִיה גִיטָא דְּהָא גִיטָא וְקַם לִיה בְּלֵא בֵּית!

⁴⁴ וכפר בעדו ובעד ביתו

רש"י

שלא תכנסו כו'. ביום הכפורים: אלא מעתה. כיון דאמרן לעיל ביתו אין כאן שתיים במשמע: שתי יבמות הבאות מאדם אחד. שהיה לו שתי נשים לא תתייבם אפילו אחת מהן דהא בית אחד כתיב: ארוסה לא תתייבם. דהא בית כתיב ואת אמרת לעיל כל כמה דלא כניס לה לאו ביתו היא:

אלא, דמגרש להו לתרווייהו, לחדא אמר לה: "הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך", ולחדא אמר לה: "הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסו לבית הכנסת".

ודילמא לא מייתא חברתה, ולא עיילא היא לבית הכנסת, והוה ליה גיטא דתרווייהו גיטא וקם ליה בלא בית!

אלא, לחדא אמר לה: "הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך", ולחדא אמר לה: "הרי זה גיטיך על מנת שאפנס אני לבית הכנסת".

דאי מייתא הא - קיימא הא, ואי מייתא הא - קיימא הא. מאי איכא למימר? דילמא מייתא חברתה בפלגא דעבודה ועבד ליה עבודה למפרע בשני בתים, אי חזי לה דקא בעיא למימת, קדים איהו ועייל לבית הכנסת, ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע.

[... ורחמנא אמר: "וכפר בעדו ובעד ביתו" - ולא בעד שני בתים].

מתקיף לה רב אסי, ואיתימא רב עירא: אלא מעתה שתי יבמות הבאות מבית אחד לא יתייבמו?⁴⁵!

"יבמותו" ו"יבמותו"⁴⁶ ריבה.

[והא כמה דלא פנים לה לאו "ביתו" היא].

מתקיף לה רבינא, ואיתימא רב שרביה: אלא מעתה ארוסה לא תתייבם!

"החוצה"⁴⁷ (דברים כה, ה) - לרבות את הארוסה.

⁴⁵ "את בית אחיו" (דברים כה, ט) - ולא שני בתים!

⁴⁶ כ-י-שבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין לו לא-תהיה אשת-המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה. והיה הבכור אשר תלד יקום על-שם אחיו המת ולא-ימחה שמו מישראל. ואם-לא יחפץ האיש לקחת את-יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל-הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. וקראו-לו זקני-עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה. ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא-יבנה את-בית אחיו. ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנצל. (דברים כה, ו-ז)

⁴⁷ לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר

33. יג, ב - יד, א

רַס"י

מקריב אונן. דרחמנא שרייה דכתיב (ויקרא כא) לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל וגוי ודרשינן לה בשחיטת קדשים (זבחים טז). במת אביו ואמו ואינו צריך לצאת מקדושתו כלל להיות עומד ומקריב כי לא חילל עבודתו בכך ומינה ילפינן הא כהן הדיוט שלא יצא חילל:

ואינו אוכל. שלא הותרה כאן אלא עבודה וקדשים אסורין לאונן קל וחומר ממעשר הקל שאמרה תורה (דברים כו) לא אכלתי באוני ממנו:

להביאו מתוך ביתו. מצוה הוא שביאווהו למקדש לעבוד כל היום כדי לפכח צערו וה"ק ר' יהודה כל היום יהא עסוק בהקרבה:

השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה. להדיוט אונן אפילו התחיל בעבודה אלמא ר' יהודה בהקרבת אנינות לחומרא ורבנן לקולא וגבי כהן גדול החליפו שיטתן:

היה עומד ומקריב. בכהן הדיוט קאי:

לומר שאינו עובד כל היום. עד הלילה אבל בלילה אם בא להקטיר חלבים ואימורים יקטיר:

גזירה שמא יאכל. כל היום אסור באכילת קדשים מן התורה אבל באנינות הלילה משנקבר המת ביום אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים והכי שמעינן ליה לר' יהודה במסכת זבחים (דף צט:). והכי קאמר רבי יהודה כל היום הוא באנינות ולא יקריב:

והא מיגרשא. דהכי אוקימנא דאי חזי לה דמתה קדים ועייל לבית הכנסת ומשוי ליה לגיטא דההיא דמתה גיטא למפרע:

מי לא מיטרד. ובקדשים בעינן שמחה וגדולה דכתיב (במדבר ית) לך נתתים למשחה כדרך שהמלכים אוכלים (חולין קלב:).

תנו רבנן:

"כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל."

רבי יהודה אומר:

כל היום."

מאי "כל היום"?

אמר רבא:

לא נצרכה אלא להביאו מתוך ביתו.

אמר ליה אביי:

השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה,

דתניא:

"היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא,

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר:

יגמור."

ואת אמרת מייתנין ליה מתוך ביתו!?

אלא אמר רבא:

מאי "כל היום"?

יד א, לומר שאינו עובד כל היום, גזירה שפ"א יאכל.

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא:

ומי גזר רבי יהודה שפ"א יאכל?

והתנן:

"רבי יהודה אומר:

אף אשה אחרת מתקינין לו, שפ"א תמות אשתו."

ואי מייתא אשתו עביד עבודה, ולא גזר רבי יהודה שפ"א יאכל!

אמר ליה:

הכי השתא!?

התם כיון דיום הכפורים הוא, דכולי עלמא לא קא אכלי, הוא נמי לא אתי למיכל,

הכא, דכולי עלמא אכלי הוא נמי אתי למיכל.

וכי האי גוונא מי חיילא עליה אנינות? והא מיגרשא!

נהי דאנינות לא חייל עליה,

אטרודי מי לא מיטרדי!?

34. יד, א-ב

רש"י

מתני'
הוא זורק את הדם. של תמידין כדי שיהא רגיל ומזומן בעבודת יוה"כ:
ומטיב את הנרות. מדשן מן אפר הפתילות שכבו וכן כל יום ויום מטיבן בבקר שנאמר בבקר בבקר בהטיבו את הנרות וכל יום מקטירין קטורת בהיכל פרס בשחרית ופרס בין הערבים:
ושאר כל הימים אם רצה. להטיב ולהקריב את כל קרבן שירצה מקריב ואין המשמר יכול לעכב על ידו:
מקריב חלק בראש. ראש הוא להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר:
ונוטל חלק. בחלוקת אכילת קדשים:
בראש. מנה יפה שיבחר לו:

גמ'
דרבי עקיבא. לקמן בשמעתין: **היכי עביד עבודה.** כל שבעה הרי מזין עליו:
על הטמא טהור ועל הטהור טמא. אם הזה על הטמא נעשה טהור ואם הזה על הטהור נעשה טמא ויליף טעמא מעל הטמא יתירא כדמפרש לקמן:
וחכמים אומרים. על הטמא לדרשא אתא לומר שאין דברי הזאה אמורים אלא בדברים המקבלים טומאה אבל בדברים שאין מקבלים טומאה אין הזאה הניתזת עליהן קרויה הזיה ונפקא מינה שהשיריים שיש באזוב שירי פסולי הן ואין להכשירן להזות:
כדתנן נתכוון וכו' אם יש באזוב ישנה. כלומר ראויין השיריים להזות על אדם שצריך הזאה דלא נתכוון (לו) וחוזר ושונה ואין צריך לחזור ולהטביל:
לא ישנה. דנפסלו במלאכה דהזאה של בהמה אין הזאה עליה והווי להו כמים שנעשית בהן מלאכה:

משנה

כל שבעת הימים - הוא זורק את הדם, ומקטיר את הקטורת, ומיטיב את הנרות, ומקריב את הראש ואת הרגל, ושאר כל הימים - אם רצה להקריב מקריב, שנהו גדול מקריב חלק בראש, ונוטל חלק בראש.

גמרא

מאן תנא?

אמר רב הסדא: דלא רבי עקיבא. דאי רבי עקיבא, הא אמר **רבי עקיבא: טהור שנפלה עליו הזאה טמאתו.** היכי עביד עבודה?!

דתנא:

"וזהו הטהור על הטמא" (במדבר יט, יט) -

"על הטמא" - טהור,

על הטהור - טמא,

דברי רבי עקיבא.

וחכמים אומרים:

אין הדברים הללו אמורין אלא בדברים המקבלים טומאה."

מאי היא?

כדתנן:

"נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם,

אם יש באזוב - ישנה.

נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה,

אם יש באזוב - לא ישנה."

מאי טעמא דרבי עקיבא?

נכתוב רחמנא **וזהו הטהור עליו** - מאי **"על הטמא"**?

שמע מינה: על הטמא - טהור,

על הטהור - טמא.

ורבנן?

האי לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא.

אבל הכא קל וחומר הוא: אם על הטמא טהור, על הטהור לא כל שכן?!

ורבי עקיבא?

היינו דקאמר שלמה: **"אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני"** (קהלת ז, כג)

ורבנן?

ההוא למזה, ולמזין עליו טהור,

רַס"י

למזה טהור. דדריש הכי והזה
 הטהור אף לאחר שהזה קראו
 טהור:
הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא
 היא בזבחים בפרק התערובת
 (דף פ.):
אגבא דגברא. כל שהוא שנותן
 עליו מטהרו:
אבל במנא. שהוא מטבל ראשי
 גבעולי אזור בו צריכה שיעור:
שיטביל ראשי גבעולין ויזה.
 כלומר כדי שיטבילם בהן
 טבילה שיהא בה להתיז ממנה:

והנוגע בהן - טמא.

ומזה טהור!?

והקתיב: **"ומזה מי הנדה יכבס בגדיו"**⁴⁸ (במדבר יט, כא).

מאי "מזה"?

נוגע.

והקתיב: "מזה",

והא קתיב: "נוגע"!

ועוד,

'מזה' - בעי כיבוס בגדים,

'נוגע' - לא בעי כיבוס בגדים!

אלא: מאי "מזה"?

נושא.

נכתוב רחמנא 'נושא', מאי טעמא קתיב: "מזה"?

הא קא משמע לן:

דבעינן שיעור הזאה.

הניחא למאן דאמר הזאה צריכה שיעור,

אלא למאן דאמר הזאה אין צריכה שיעור, מאי איכא למימר?

אפילו למאן דאמר הזאה אין צריכה שיעור,

הני מילי: אגבא דגברא,

אבל במנא צריכה שיעור.

דתנן:

"כמה יהא בהן ויהא בדי הזאה?"

בדי שיטבול ^ דאשי גבעולין ויזה" (פרה יב, ה).

אבי אמר:

אפילו תימא רבי עקיבא,

דעביד עבודה כוליה יומא, ולפניא מדו עליה, וטביל ועביד הערב השמש.

⁴⁸ ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב

35. יד, ב - טו, א

רפ"י

"מקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות".

אלמא קטורת ברישא והדר נרות.

ורמניהו:

"מי שזכה בדישון מזבח הפנימי,

ומי שזכה במנוחה,

ומי שזכה בקטורת!" (תמיד ג, ט)!

אמר רב הונא:

מאן תנא תמיד?

רבי שמעון איש המצפה הוא.

והא איפכא שמעינן ליה,

דתנן:

"בא לו לקרן מזרחית צפונית, נותן מזרחה צפונה,

מערבית דרומית נותן מערבה דרומה" (תמיד ד, א).

ותני עלה:

"רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד,

מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה,

מערבית דרומית נותן מערבה, ואחר כך נותן דרומה!"

אלא:

אמר רבי יוחנן:

מאן תנא סדר יומא?

רבי שמעון איש המצפה הוא.

ורמי סדר יומא אסדר יומא.

דתנן:

"פייס השני:

מי שוחט?

מי זורק?

מי מדשן מזבח הפנימי?

ומי מדשן את המנוחה?

ומי מעלה אברים לבבש?

פייס השלישי: חדשים לקטורת בואו והפיסו" (יומא כה.)!

אמר אביי:

לא קשיא:

כאן - בהטבת שתי נרות,

כאן - בהטבת חמש נרות.

למימרא דבקטורת מפסיק להו?

והא אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא, בדם התמיד מפסיק להו!

אמרי:

לא קשיא:

ההיא - לאבא שאול,

הא - לרבנן.

כל מי שזכה בו. שלש משניות הן בסדר התמיד סדורות זו אחר זו כסדר עבודתו מי שזכה לפייס בדישון מזבח הפנימי נוטל את וכי וכשסיים סדר מעשה הדישון נקט בתריה מי שזכה במנוחה נוטל את הטני כו' ומפרש מעשה הטבת נרות וחוזר ושונה מי שזכה בקטורת ומפרש הלכותיו אלמא כך סידרן:

מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה הוא. דשמעינן ליה בברייתא דאיירי בהלכות סדר התמיד:

והא איפכא שמעינן ליה. דבר פלוגתייהו הוא דשמעינן ליה דפליג אסתמיה דמסכת תמיד ולא מיתוקמי סתמיה דתמיד כוותיה:

דתנן. במסכת תמיד בא לו כהן הזורק את הדם לקרן מזרחית צפונית של מזבח נותן מתנה ראשונה מזרחה צפונה מתנה אחת כמין גאם יונית ניכרת למזרח ולצפון ומשם מקיף והולך ובא לו לקרן מערבית דרומית ונותן מערבה דרומה שהעולה טעונה שתי מתנות שהן ארבע בשתי קרנות זו כנגד אלכסונה של זו כדי שיהא מן הדם בארבע רוחות המזבח כארבע מתנות ולקמיה (טו:) מפרש מאי שנא הני תרתי קרנות:

ותני עלה ר' שמעון איש המצפה משנה בתמיד. במותן דם התמיד ממתן דמי כל שאר עולות לתת ממנו מתנה ראשונה אחת שהיא שתיים כמו שאמרנו כמין גאם יונית ובשניה שתיים שהן שתיים להפסיקה ולתת מערבה תחילה ואח"כ דרומה כדרך ביאתו שהוא מקיף ובא מן המערב לדרום וכשמגיע לקרן נותן שתי מתנות בפיוסוק וטעמא מפרש לקמיה (שם ע"א):

מאן תנא סדר יומא. מאן תנא לסדר תמיד דהך מסי דמיירי בסדר יום הכפורים דפליג אמשניות דסדר התמיד רבי שמעון איש המצפה הוא דשמעינן ליה דפליג אסתמיה דתמיד:

הפייס השני. בפירקין דלקמן (כה.) איירי בסדר ארבע פייסות שהיו שם בכל יום וקתני באסיפת קיבוץ פייס שני היו מפייסין שלש עשרה עבודות:

מי שוחט ומי זורק. את דמו ומי מדשן מזבח הפנימי ומי מעלה אברי תמיד לכבש וסודרן אותו עליו ואחר כך מעלן משם למזבח משום ברוב עם הדרת מלך ומונה והולך שלש עשרה ומתפרדין וחוזרין ונאספין לאחר שעה ומכריזין לפייס שלישי כלומר באסיפה שלישית ולקמן (דף כד:) מפרש למה מתפרדין וחוזרין ונאספין כדי שתהא הרגש קול בעזרה שנאמר (תהלים נה) בבית אלהים נהלך ברגש: חדשים. כהנים שלא הקטירו קטרת מימיהם יתקבצו כולן לכאן לגורל הקטרת אבל לא ישנים דאמר לקמן (דף כו.) מעולם לא שנה בה אדם לפי שהיתה מעשרת שנאמר ישימו קטורה באפך (דברים לג) וכתוב בתריה ברוך ה' חילו מ"מ שמעינן מינה הטבת הנרות קודמת לקטורת:

כאן בהטבת שתי נרות וכו'. לקמן בפרק שלישי (דף לג.) אמרינן שמפסיק בהטבת הנרות משהטיב חמש פוסק וממתין עד שנעשה עבודה אחרת בנתיים וחוזר ומטיב שתיים ופליגא אבא שאול ורבנן איכא למאן דאמר בקטורת מפסיק להו ואיכא למייד בשחיטת התמיד וזריקת דמו מפסיק להו ולקמן (שם:) מפרש טעמא דהפסקה ותנא דידן סבירא ליה בקטרת מפסיק להו הלכך הא דקתני קטרת ברישא בהטבת שתי נרות קאמר והא דתנן הטבה ברישא בהטבת חמש ראשונות קאמר:

והא אביי. לקמן בפי שלישי (שם.) מסדר בגירסי דסדר מערכה עבודת כל יום ויום: משמיה דגמרא. דבר מקובל מכל בני הישיבה שקיבלו מרבותיהם:

דתניא:

"לא ייטיב את הנרות ואחר כך יקטיר, אלא יקטיר ואחר כך ייטיב. אבא שאול אומר: מטיב ואחר כך מקטיר".

מאי טעמא דאבא שאול?

דכתיב: "בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות"⁴⁹ (שמות ל, ח) ויהדר "יקטירנה".

ורבנן?

מאי קאמר רחמנא?

טו, א בעידן הטבה תהא מקטר קטורת.

דאי לא תימא הכי בין הערבים, דכתיב: "ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" (שמות ל, ח), הכי נמי דברי שאול מדליק נרות ויהדר מקטיר קטורת של בין הערבים!?

וכי תימא הכי נמי,

והתניא:

"מערב עד בקר"⁵⁰ (שמות כז, כא):

תן לה מדתה, שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב ועד בקר. דבר אחר:

"מערב עד בקר" - אין לה עבודה שנשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד".

אלא מאי קאמר רחמנא?

בעידן הדלקה תהא מקטר קטורת,

הכא נמי, בעידן הטבה תהא מקטר קטורת.

ואבא שאול אמר לך:

שאני התם דכתיב: "אותו" (שמות כז, כא).

רב פפא אמר:

לא קשיא:

הא - רבנן,

הא - אבא שאול.

במאי אוקימתא למתניתין דהכא? ברבנן,

פייס? כאבא שאול.

אימא סיפא:

"הביאו לו את התמיד,

קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו,

ננס להקטיר את הקטורת ולהיטיב את הנרות" (יומא לא:).

אתאן לרבנן.

רישא וסיפא רבנן, מציעתא אבא שאול!?

אמר לך רב פפא:

אין,

רישא וסיפא רבנן,

רס"י

לא ייטיב. שבעתו ואחר כך יקטיר אלא יקטיר באמצע ואח"כ יגמור הטבת שתיים והא ליכא למימר יקטיר תחלה ואח"כ יתחיל להיטיב קאמרי רבנן דהא קיי"ל דבעי הפסקה וכל עבודות סדורות זו אחר זו על פי הכתובים לקמן במילתא דאביי ואי אפשר להקטיר עד לאחר זריקת דם התמיד ואי אמרת קטרת קודמת להטבת הנרות אין לך עוד עבודה להפסיקן בה:

אבא שאול אומר מטיב. את כולם קודם להקטרת והפסקה בדם התמיד:

מערב עד בקר. בנרות כתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר:

תן לה. למנורה מדת שמן כדי שתהא דולקת כל הלילה ושיערו חכמים חצי לוג לכל נר ונר ויש בו כדי להדליק כל הלילה של תקופת טבת ואם יותיר בקצרה יותיר:

אין לך עבודה שכשירה. כלומר אין לך עבודת יום כשירה אחר הדלקתן דדריש הכי אותו מערב ועד בקר ולא אחר מערב עד בקר:

דכתיב אותו. כדפרישית ועל כרחך בעידן הדלקה תהא מיקטרא קטורת קאמר אבל שחרית בסדר משמעו של מקרא סדר העבודה בהיטיבו והדר יקטירנה:

רב פפא אמר לא קשיא. סדר יומא אסדר יומא וכי בהטבת שתי נרות הא דתנן קטרת ברישא רבנן והא דתנן נרות ברישא אבא שאול:

למתניתין דהכא. דפירקא קמא (יד):

פייס. דמתניתין דפייסות השנויה בפי שני (דף כה). דקתני קטרת לבסוף כאבא שאול: אימא סיפא. דסדר יומא קתני בפי שלישי (דף לא:). הביאו לו את התמיד לכהן גדול ביום הכפורים:

קרצו. חתכו חתך בו הכשר שחיטה ברוב שנים ולא כולן לפי שצריך הוא עצמו למהר וליטול מזרק לקבל הדם שכל עבודת יום הכפורים אינה כשירה אלא בו:

להיטיב את הנרות. ועל כרחך בשתיים האחרונות קאמר דליכא למייד קטורת קודמת לחמש הנרות:

רישא וסיפא. דסדר יומא רבנן וכי בתמיה [דכל מסכת זו כמשנה אחת שעסוקה כולה בסדר כמות שהן הפסוקים סדורין והולכין]:

⁴⁹ בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה

⁵⁰ באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה' חוקת עולם

רש"י

תנא ברישא וכו'. [בתמיה] דאוקי אביי מתניתין דפ"ק בהטבת שתי נרות ודפרק שני בהטבת ה' נרות: ואביי אמר לך. האי דפ"ק דקתני כל שבעת הימים הוא זורק כו' לאו ביום הכפורים קאי ולא קפיד אסידרא אלא אורויי בעלמא מיירי ומלמדנו שצריך כהן גדול להיות עסוק בעבודה כל שבעה כדי שיהא רגיל ומזומן בה ביום הכפורים וסדרא דיומא הדר תני לה לכך שנה בפרק שני הטבת חמש ובפ"ג שנה הטבת שתיים:

ומציעתא אבא שאול.

בשלמא אביי לא אמר כרב פפא, רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול לא מוקים לה. אלא רב פפא, מאי טעמא לא אמר כאביי?

אמר לך:

תנא ברישא הטבת שתי נרות, והדר הטבת חמש נרות.

ואביי אמר לך:

אורויי בעלמא הוא דקא מורי, וסדרא הא הדר תני ליה.

36. טו, א-ב

רפ"י

לחטאת לה' על עולת התמיד. מעשה חטאת על עולת התמיד והחטאת טעונה פיסוק מתנות שהרי דמה ניתן על ארבע קרנות אף עולת התמיד יש בה פיסוק מתנות לא שביטלו ממנו מעשה עולה שהרי עולה היא אלא שניהן נוהגין בה: **ארבע שהן ארבע.** על ארבע קרנות: **לא מצינו דמים שמכפרים.** כפרה אחת שלהן וחוזרין ומכפרין כפרה אחרת: **פיסוק מתנות בעלמא הוא.** הואיל ושתייהן בקרן אחת אין כאן הוכחת מעשה חטאת: **וניתיב אחת וכו'.** דם עולה ניתן למטה מחוט הסיקרא ודם החטאת למעלה וכיון דהך מתנה בתרייתא המפסקת משום מעשה חטאת עבידא תהוי למעלה כחטאת: **הזה ממנו כו'.** לקמן בפרק חמישי [דף נג:]: כשהוא מזה מדם הפר כנגד עובי של כפורת וקא ס"ד אחת מאמצע עוביה למעלה ושבע מאמצעיתה ולמטה: **ומשני כמצליף.** האי למטה ולמעלה דתני לא אאמצעית קאי אלא ראשונה נתן תחילה כלפי מעלה והשבע תחתיה זו למטה מזו כמצליף: **כמנגדנא.** כשליח ב"ד המכה ברצועה זו למטה מזו שאינו מכה במקום אחד ולשון מצליף לא נודע לי: **הזה על טהרו של מזבח הפנימי שבע פעמים.** כמו שנאמר והזה עליו מן הדם וגו': **אפלגיה.** נגד אמצע גובה קירו: **טיהרא.** צהרים פלגא דיומא וכיון דשבע הזאות הזה המזה אי אפשר לצמצם שלא יהא מהן לא למעלה ולא למטה: **אגופיה דמזבח.** על גגו ומאי לשון טהרו על שם שמטהר ומפנה הקטורת שנשרף עליו בבקר וחותריהו אילך ואילך ומזה על מקום הגילוי כדכתיב וכעצם השמים לטהר כמו לטהר:

גופא:

"בא לו לקרן מזרחית צפונית, נותן מזרחית צפונית, מערבית דרומית נותן מערבית דרומית".

ותני עלה:

"רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד:

בא לו לקרן מזרחית צפונית, נותן מזרחית צפונית, מערבית דרומית נותן מערבה ואחר כך נותן דרומה".

מאי טעמא דרבי שמעון איש המצפה?

אמר רבי יוחנן משום חד דבי רבי ינאי:

אמר קרא: "ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה ונסכו" (במדבר כח, טו) עולה היא, ואמר ר' חמנא: עביד בה מעשה חטאת.

הא כיצד?

נותן אחת שהיא שתים כמעשה עולה,

נותן שתים שהן שתים כמעשה חטאת.

וליתן שתים שהן ארבע כמעשה עולה וארבע שהן ארבע כמעשה חטאת!

לא מצינו דמים שמכפרין וחוזרין ומכפרין.

וכי מצינו דמים שהן חציין חטאת וחציין עולה?!

אלא על כרחן הקישון הכתוב.

הכא נמי: בעל כרחן הקישון הכתוב!

התם - פסוק מתנות בעלמא היא.

וניתיב אחת שהיא שתים למטה, כמעשה עולה,

שתים שהן שתים למעלה כמעשה חטאת!

לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה.

ולא?!

והתנן:

"הזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה" (יומא נג:)

כמצליף.

מאי "כמצליף"?

מחוי רב יהודה, כמנגדנא.

ולא?!

והתנן:

"הזה ממנו על טהרו של מזבח שבע פעמים" (יומא נח:).

מאי לאו אפלגיה דמזבח כדאמרי אינשי: טהר טיהרא - פלגא דיומא!

אמר רבה בר שילא:

לא, אגופיה דמזבח,

דכתיב: "וכעצם השמים לטהר" (שמות כד, י).

רפ"י

עולה טעונה יסוד. שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה הימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נא.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה הימנו:

קון מזרחית דרומית לא היה לה יסוד. כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה א) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג.) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל הדרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן באחסנתיה יתבני מדבחה (בראשית מט) לפיכך לא היה יסוד לה:

כיון דאמר מר כו'. ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח.):

לא יהו אלא דרך ימין למזרח. הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ויליף לה מן ומעלותיהו פונות קדים תן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פינותיו לקדים כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ואגב ההיא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ותו לא:

ברישא בההוא פגע. כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח הי"ג בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין:

דילמא בחטאת. דראש חודש אמר רחמנא עביד ביה מעשה עולה:

לא ס"ד דכתיב. לחטאת על עולת:

מאי שנא דיהיב עולה ברישא והדר יהיב דחטאת?
 יתיב ברישא דחטאת, והדר יתיב דעולה!

כיון דעולה היא, היא קדמה ברישא.

ומאי שנא דיהיב מזרחית צפונית, ומערבית דרומית?
 יתיב דרומית מזרחית, והדר צפונית מערבית!

אמר: עולה טעונה יסוד,
 וקרן דרומית מזרחית לא הוה ליה יסוד.

מאי שנא דיהיב ברישא מזרחית צפונית, והדר מערבית דרומית?
 יתיב ברישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית!

כיון דאמר מר:

"כל פינות שאפה פונה לא יהו אלא דרך ימין, למזרח",
 ברישא בההוא פגע.

וממאי דבעולה הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת?
 ודילמא: בחטאת הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה עולה!

לא סלקא דעתך:

דכתיב: **"על עלת התמיד יעשה ונסכו"** (במדבר כח, טו),

מאי קאמר רחמנא?

מיד דחטאת שדי אעולה.

37. טו, ב - יז, ב

ר"י

תנן התם. במסכת תמיד ולא שייד לייקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמירי לעיל בשינוי כהאי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש איש המצפה היא לא שמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דשמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא:

הממונה. הוא הסגן:

והביאו כו'. לתמיד:

מלשכת הטלאים. שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים:

והלא. כמו והרי היא במקום פלוני:

במקצוע צפונית מערבית. של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על רצפת עזרה שהיא של שיש והיו במקצועותיה לשכות פתוחות כקטונות פתוחות לטרקלין כדקתני לקמן וארבע לשכות היו שם בדי המקצועות אחת לשכת הטלאים וכו':

לשכת החותמות. שמניחין שם חותמות של לוקח סלתות ונסכים מן ההקדש בדמים כדתנן במסכת שקלים (דף ז'): ד' חותמות היו במקדש והיה כתוב עליהן עגל גדי זכר חוטא והן סימני כבש ואיל ופר ושלש בהמות של מצורע כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החותמות ונותן לו מעות כפי נסכים שהוא צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה לו החותם ומקבל ממנו נסכים וכו' כדמפרש התם:

לשכת בית המוקד. לשכה קטנה שקרויה בית המוקד ופתוחה לבית המוקד הגדול:

שעושים בה לחם הפנים. של בית גרמו עושין שם מעשה לחם הפנים שהיו שם:

לבית המוקד. פתוחות לה:

שתים בקודש ושתים בחול. של בית המוקד מקצתה בנויה בתוך עזרה מקודשת ומקצתה בחול:

וראשי פספסין. חתיכות עצים מבדילין לסימן במקום המפסיק בין קודש לחול:

ששיקצום מלכי עובדי כוכבים. שהקטירו עליה לעבודת כוכבים במקדש קתני בלשכת הטלאים שהוא במערבית דרומית:

מאן תנא מדות. הא מתניתין דמסכת מדות היא:

ר"א בן יעקב היא. דסתמיה דמתניתין דמדות קיימי כוותיה:

היתה אורך. מן המזרח למערב על רוחב מן הצפון לדרום: **ומשלחין תחת הדוד.** דכתיב (במדבר ו) ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים:

לשכת המצורעין. מפרש בפירקין דלקמן ששם המצורעין טובלין בשמיני לטהרתן כשבאין להכניס ידיהן לבהונות אע"פ שטבל מבערב:

אמר ר"א בן יעקב שכחתי כו'. מכלל דרישא ר"א בן יעקב קאמר לה:

ה"נ מסתברא. דסתמא דמדות ר"א קאמר לה:

דתנן כל הכתלים וכו'. ולא מצית מוקמת לה אלא כר"א בן יעקב:

כל הכתלים שהיו שם. בכל בניי הר הבית היו גבוהין הרבה מאד עד שהיו כל פתחים שבהן גבוהין כ' אמה לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד:

חוץ מכותל מזרחית. הוא התחתון לרגלי הר הבית שבו נכנסין לחיל שלפני עזרת נשים ומן החיל נכנסין לעזרת נשים ומעזרת נשים לעזרה הגדולה:

שכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה. הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם לפני הכהן למערב:

ומתכוין ורואה. מעל גובה ראש הכותל דרך השערים שלפנים הימנו פתחו של היכל כשהוא מזה בדם כדכתיב (במדבר יט) והזה אל נוכח פני אהל מועד וגוי ואם היתה הכותל גבוה אע"פ שהשערים מכוונים זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה כ' אמות יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצאת איסקופת ההיכל גבוהה ממשקוף פתח הר הבית ולא יוכל לראות חלל פתח היכל דרך אותו פתח:

תנן התם:

"אמר להם הממונה: צאו והביאו טלה מלשכת בית הטלאים והלא לשכת הטלאים זו היתה במקצוע צפונית מערבית.

וארבע לשכות היו שם:

אחת לשכת הטלאים,

ואחת לשכת החותמות,

ואחת לשכת בית המוקד,

ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים" (תמיד ל.).

ורמיהו:

"ארבע לשכות היו לבית המוקד, כקטונות הפתוחות לטרקלין. שתים בקודש, ושתים בחול.

וראשי פספסין מבדילין בין הקודש לחול.

ומה היו משמשות?

מערבית דרומית, היא היתה לשכת טלאי קרבן.

דרומית מזרחית היא לשכה שהיו עושין בה לחם הפנים.

מזרחית צפונית בה גנזו בית השמונאי אבני המזבח,

ששיקצום מלכי יון.

צפונית מערבית בה יורדין לבית הטבילה" (מידות א, ו)!

טז, א

אמר רב הונא:

מאן תנא מדות?

רבי אליעזר בן יעקב.

דתנן:

"עזרת נשים היתה:

אורך - מאה ושלשים וקמ"ש על רוחב מאה ושלשים וקמ"ש.

וארבע לשכות היו בארבע מקצועותיה,

ולמה היו משמשות?

דרומית מזרחית -

היא היתה לשכת הנזירים,

ששם נזירים מבשלים את שלמיהן,

ומלחין שערן ומשלחין תחת הדוד.

מזרחית צפונית -

היא היתה לשכת דיר העצים,

ששם כהנים בעלי מומין עומדין, ומתליעין בעצים,

שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח.

צפונית מערבית - היא היתה לשכת המצורעין.

מערבית דרומית,

אמר רבי אליעזר בן יעקב:

שכחתי מה היתה משמשת.

אבא שאול אומר:

בה היו נותנין יין ושמן.

והיא היתה נקראת: לשכת בית שמונאי" (מידות ב, ה.).

הכי נמי מסתברא,

דרבי אליעזר בן יעקב היא,

דתנן:

"כל הפתלים שהיו שם היו גבוהין, חוץ מכותל מזרחי,

שהכלהו השורף את הפרה עומד בהר המשחה,

ומכוון ורואה כנגד פתחו של היכל,

רפ"י

ותנן כל הפתחים וכו' ותנן לפנים הימנו וכו'. כל הני תנן ותנן דקא מייתי הכא לפרושי אתי דלא משכחת דאיכסי פיתחא תתאה במעלות הר הבית אלא לר' אליעזר בן יעקב: **גבוהין עשרים אמה.** כיון דגבוהין עשרים אמה לא משכחת שנסתם במעלות ההר לרבנן:

לפנים ממנו סורג. היה שם לפנים מכותל מזרחי והיא מחיצה העשויה נקבים נקבים כסירוגי מטה של חבלים ועושיין אותה בדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"יש ומרכיבין אותן זו על גב זו באלכסון וקורין אותן בלע"ז פרודניי:

לפנים. מאותו סורג היה מקום פנוי י' אמות והוא נקרא חיל:

ושתיים עשרה מעלות היו. באותן י' אמות שההר מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים רום כל מעלה ומעלה חצי אמה הרי שעלה קרקע עזרת נשים ו' אמות:

ושלחה. משך רוחב המעלה חצי אמה ואורכה בכל רוחב ההר לצפון ולדרום:

ט"ו מעלות. גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים הרי שעלה ההר י"ג אמה וחצי:

ותנן בין האולם למזבח י"ב מעלות. הרי שגבה קרקע היכל מקרקע הר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל:

ותנן ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה. עוד בעזרת ישראל וגבוהה אמה ואורכה ברוחב כל העזרה:

ודוכן. של לויים בניו עליה וגבוהה אמה וחצי:

ובו ג' מעלות של חצי אמה. שעולין בהן לדוכן:

אי אמרת בשלמא. סתמא דקתני דכותל מזרחי נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל:

ר"א היא. דאית ליה מעלה יתירה וגבה קרקע ההיכל מקרקע התחתון כ' אמה וחצי:

היינו דאיכסי ליה. פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל:

אלא אי אמרת רבנן. הרי לא עלו המעלות אלא י"ט אמה וחצי ופש ליה פלגא אמתא דמיתחזי ליה פתח ההיכל בגוויה לכהן שבהר הזיתים:

רב אדא בר אהבה אמר הא מני. דקתני דכותל מזרחי הוצרך להיות נמוך ר' יהודה היא דאמר המזבח עומד באמצע העזרה כנגד הפתחים ונמצא גובהו סותם את הפתח התחתון שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מקרקע התחתון י"ג אמה וחצי אמה קודם שהגיע למזבח והמזבח גובהו תשע הרי עשרים ושתיים וחצי:

עשר אמות כנגד פתחו של היכל. י' אמצעית של רחבו: **אחת עשרה לצפון.** כנגד ה' אמות הנותרים לחלל ההיכל מן המזוזה ולצפון שהרי חלל ההיכל כ' אמה רחב וכנגד ו' של עובי כותל צפונית של היכל וכן לדרום נמצא רוחבו של מזבח מצומצם כנגד היכל וכותליו:

ואי סלקא דעתך מדות רבי יהודה היא וכו'. פרכא היא דקא פריך הש"ס לרב אדא דאוקמיה כרבי יהודה ואי סתמי מדות רבי יהודה ניהו מזבח דאתא באמצע עזרה אליבא דסתמא דמדות מי משכחת לה:

כל היקף העזרה. הגדולה אורך קפ"ז ובתוך אותו היקף נבנה הבית לצד מערבי והחצר והמזבח במזרחו היכל מאה אורך עם כותל אולם וחללו וכותל היכל וחללו ואמה טרקסיין וחלל בית קדשי הקדשים ועובי כותל מערבי וחלל התא אחרייו ועובי כותל חיצון הכי מיפרשא במסכת מדות ולקמן מייתי לה בפרק הוציאו לו (דף נב:):

י"א אמה. היה מקום פנוי אחורי בית הכפורת בין כותל התא לכותל עזרה:

הכבש והמזבח כו'. ולא פירש עכשיו מקום פנוי שבין כבש לכותל דרומי של עזרה ובסיפא קתני לה ועכשיו מונה והולך מן הדרום לצפון:

מן המזבח ולטבעות. קבועים בקרקע בבית המטבחים שבצפון המזבח שנותנים בהן צוארי בהמות כששוחטין קדשי קדשים ששחיתתן בצפון:

שלחנות. שעליהן מדיחים קרבי קדשים:

ננסיין. עמודים נמוכין התקועין בקרקע ואונקלאות של ברזל קבועין בהן שבהן תולין את הבהמה להפשיט:

והמותרי. ממאה ושלושים וחמש שלא נמנה כאן ומקום השלחנות שלא הוצרך לפרש שרחבו מפורש בספר יחזקאל אותו העודף חלקהו חציו לדרום בין כבש לכותל וחציה למקום הננסיין:

בשעת הזאת הדם (מידות ב, ד).

והתנן:

"כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמות" (מידות ב, ג).

והתנן:

"לפנים ממנו סורג" (מידות ב, ג).

והתנן:

"לפנים ממנו החיל עשר אמות, ושתיים עשרה מעלות היו שם,

רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה" (מידות ב, ג).

חמש עשרה מעלות עולות מתוכה,

היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים,

רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה" (מידות ב, ה).

והתנן:

"בין האולם ולמזבח עשרים ושתיים אמות,

ושתיים עשרה מעלות היו שם,

רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה" (מידות ג, א).

והתנן:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:

מעלה היתה שם וגובה אמה, ודוכן נתון עליה,

ובו שלש מעלות של חצי חצי אמה" (מידות ב, א).

אי אמרת בשלמא: רבי אליעזר בן יעקב היא היינו דאיכסי ליה פיתחא.

אלא אי אמרת: רבנן, הא איכא פלגא דאמתא דמתחזי ליה פתחא בגוויה!

אלא לאו שמע מינה: רבי אליעזר בן יעקב היא.

רב אדא בר אהבה אמר:

הא מני רבי יהודה היא.

והתנא:

"רבי יהודה אומר:

המזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה,

ושלשים ושתיים אמות היו לו,

עשר אמות כנגד פתחו של ההיכל,

אחת עשרה אמה לצפון,

ואחת עשרה אמה לדרום,

נמצא מזבח מכוון כנגד היכל וכותליו".

טז,

ואי סלקא דעתך מדות רבי יהודה היא,

מזבח באמצע עזרה מי משכחת ליה?!

והתנן:

"כל העזרה כולה היתה:

אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלושים וחמש.

מן המזרח למערב - מאה ושמונים ושבע,

מקום דריסת רגלי ישראל - אחת עשרה אמה,

מקום דריסת רגלי הכהנים - אחת עשרה אמה,

מזבח - שלשים ושתיים,

בין האולם ולמזבח - עשרים ושתיים,

וההיכל - מאה אמה,

ואחת עשרה אמה מאחורי בית הכפורת.

מן הדרום לצפון - מאה ושלושים וחמש,

הכבש והמזבח - שלשים ושתיים.

מן המזבח ולטבעות - שמונה אמות,

מקום הטבעות - עשרים וארבע,

מן הטבעות לשלחנות - ארבע,

מן השלחנות לננסיין - ארבע,

רפ"י

רובא דמזבח בדרום קאי. לפי מנין זה שהרי חצי רוחב העזרה ששים ושבע וחצי וכשתתן מהם מכותל צפונית לננסין שמונה ומן הננסין לשולחנות ד' הרי י"ב ומקום ד' שולחנות זו אצל זו אינו פחות מד' והן היו ח' שולחנות כדתנן בשקלים (דף ט:) נתונות ד' בראש ארבע נמצאו ד' זו אצל זו ברוחב הרי ט"ז ומשם לטבעות ארבע הרי כ"י ומקום הטבעות כ"ד הרי מ"ד ומן הטבעות ולמזבח ח' הרי נ"ב ומקום הננסין י' אמות ומחצה שהוא חצי העודף הנשאר מהנותר שלא מנה במשנה שהרי מאה ועשר אמות מנה מן הכבש לצפון נשאר ממאה ושלישים וחמשה של רוחב העזרה כ"ה ונתנו לשלחנות ד' ונשאר כ"ה אותן תחלוק למקום הננסין חציין וחציין [השניה] בין כבש לכותל הרי מן המזבח לצפון ס"ב ומחצה כשתתן חמש אמות הצפונית של מזבח עליהם הרי חצי רוחב העזרה שהוא ס"ז ומחצה נמצא כ"ז אמות מן דרומית של מזבח כליו בחצי דרומי של העזרה ונמצא צפוני של מזבח כלה לסוף צפוני של חלל הפתח אצל המזוזה צא ממקום המזבח ב' אמות של כניסת היסוד והסובב נמצא צפון חלל הפתח מגולה למעלה מכניסת הסובב ב' אמות ויכול לראות כהן שבראש הר המשחה דרך אותן ב' אמות את פתח ההיכל דרך פתח התחתון ואם תאמר גובה שש אמות שגבה המזבח עד כניסת הסובב סותם את פתח התחתון אינו כן שהרי קרקע העזרה לא עלה מקרקע הר הבית אלא י"ג ומחצה ושש של גובה הסובב הרי תשע עשרה ומחצה אכתי פש ליה פלגא דאמתא בגובה פתח התחתון אלא לאו ר"א היא ואיכסי ליה במעלה יתירה שמע מינה ולבי מגמגם ביה דיש לומר הואיל ולא פירשה המשנה מקום השלחנות שמא עם מקום הננסין הוא כלול באותו חלק שאתה חולק כ"ה אמות העודפים ברוחב העזרה על מאה ועשר המפורשין נמצא מן הכבש לכותל דרומי י"ב ומחצה והכבש והמזבח ס"ב הרי ע"ד ומחצה צא מהן ב' אמות של כניסת היסוד והסובב לצפון נשאר ע"ב ומחצה ולא נתגלה מחלל הפתח מלא החוט שהרי אמצעו של פתח באמצע רוחב עזרה שהיא לסוף ששים ושבע ומחצה הוסיף עליהן חמש אמות שיהיו שבעים ושתיים ומחצה כללתה כאן חמש אמות של חצי הפתח הצפוני ואני כך שמעתי שמקום השלחנות כלול עם מקום הננסין אבל מה ששינונו כאן והמותר בין כבש לכותל ומקום הננסין פירש לי מורי צדק רבינו יצחק בר יהודה ז"ל שנים עשר מן העשרים וחמש בין כבש לכותל ושלוש עשרה למקום הננסין והשלחנות ונתן טעם לדבריו לפי שבין כבש לכותל מקום פנוי וכאן יש צורך תשיש של שלחנות וננסין ונמצא מחלל הפתח מגולה חצי אמה ולבי מגמגם לפי שהיה לתנא לפרש וכיון שלא פירש צריך אתה לחלקו לחצאין ואם באת להרבות כאן ולמעט כאן יכול אתה לגלות הפתח כמה שתחפוץ או לכסות כמה שתחפוץ לפיכך טוב לי כמו שפירשתי (מלומר כן שבשפת חצי רוחב היכל דרומי כלה המזבח והוא כנגד חלל הפתח):

מן הננסין לכותל עזרה - שמונה אמות.

והמותר בין הכבש לכותל, ומקום הננסין (מידות ה, א-ב).

ואי סלקא דעתך מדות רבי יהודה היא,

מזבחה באמצע עזרה מי משכחת ליה?

הא רובא מזבחה בדרום קאי!

י,א אלא לאו שמע מינה: רבי אליעזר בן יעקב היא, שמע מינה.

רב אדא בריה דרב יצחק אמר:

האי לשכה אקצווי מקציא,

ודאתי מצפון, מתחזיא ליה בדרום

ודאתי מדרום מתחזיא ליה בצפון.

ומסתברא דבמערבית דרומית הואי.

ממאי?

מדדמינו לחם הפנים אלהם הפנים,

ומשנינו:

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

מר קא חשיב דרך ימין,

ומר קא חשיב דרך שמאל.

י,ב אי אמרת בשלמא במערבית דרומית הואי,

היינו דמתירין לחם הפנים אלהם הפנים.

אלא אי אמרת: צפונית מערבית הואי, סוף סוף, מאי תירוצא דלחם הפנים?

אלא לאו שמע מינה: במערבית דרומית הואי,

שמע מינה.

והאמר מר:

"כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין, למזרח!"

הני מילי בעבודה,

אבל הכא חושבנא בעלמא הוא.

אלא לאו שמע מינה רבא"י היא. ואיכסי ליה במעלה יתירה ולא במזבח דשמעינן ליה לראב"י בפי שלישי (לקמן דף לו.) דאמר כוליה מזבח בדרום קאי וכל חצי חלל הפתח מגולה ואי קשיא היכי מתוקמא סתמא מדות אליביה הא שמעינן מהא סתמא שאוכל המזבח שבע אמות בצפון על כרחיך הכי מפרשי' הני עשרים וחמשה אמות שאתה נותן שאין בין כבש לכותל אלא חמשה אמות ומחצה והכבש והמזבח ששים ושתיים הרי המזבח כולו בדרום קאי וכולו כנגד אמצע עזרה והמותר כולו למקום הננסין וא"ת אם כן שלא דקדק התנא לחלקו לחצאין ויש לך להרבות ולמעט להיכן שתרצה כר"י נמי מצית מוקמת לה ויהא מזבח ממוצע באמצע עזרה כיצד תן עשרים ואחד ומחצה מהם בין כבש לכותל והכבש שלשים וחצי המזבח ששה עשר נמצא אמצעו של מזבח לסוף ס"ז ומחצה שהוא אמצע עזרה הא לא מצית אמרת שלא יהו מקום השולחנות והננסין אלא שלש ומחצה ובעיני נראה לפרש הא דרב אדא בר אהבה וכל הסוגיא בלשון אחר רב אדא בר אהבה אמר הא מני אמתניתין דתמיד אמר להם הממונה קאי דרמית מדות עילויה מתניתין דתמיד דפליגי אסתמא דמדות ר"י היא דשמעינן ליה דפליגי אסתמא דמדות דתנא ר"י אומר מזבח ממוצע וכו' ואי ס"ד מדות ר"י היא מי משכחת לה והא תנן כו' אלמא רוביה דמזבח בדרום קאי שמע מינה ולא גרסינן אלא לאו שמע מינה ר"א היא והכי פירושו שמע מינה מדות לאו ר' יהודה היא רב אדא בר יצחק אמר הא לשכת הטלאים אקצווי מקציא. בשתי המקצועות נראית שארוכה היא ועומדת במערב ומארכת לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן:

ודאתי מצפון מיתחזיא ליה. שמשוכה לצד דרום יותר:

ודאתי מדרום מיתחזיא ליה. משוכה לצד צפון:

וסתברא דבמערבית דרומית הוה. טפי ומודי בה תנא דתמיד אלא דנקיט סידרא מדרום לצפון מיתחזי ליה דרך הילוכו כאילו הוא בצפון:

מדמינו לחם הפנים. דהוה סלקא דעתיה שהוא מונה והולך דרך ימין מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח לשכת הטלאים בצפונית מערבית לשכת החותמות במערבית דרומית לשכת בית המוקד בדרומית מזרחית לשכת לחם הפנים במזרחית צפונית והוה רמינן עלה מתני' דמדות דקתני דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים:

ומשינון אמר רב הונא בריה דרב יהושע. תנא דמדות קא חשיב דרך ימין כדמפרש בהדיא דקאזיל ומני מדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב וממערב לדרום והבא להקיא סביב כל הבית ומקיף דרך ימין מבחוץ זהו סדר הקפתו ומתניתין דתמיד דלא פירש מידי איכא למימר דדרך שמאל מנה ותו לא תיקשי מידי מהשתא:

אי אמרת בשלמא. תנא דתמיד גופיה דתני לשכת הטלאים בצפונית מערבית מודי הוא דלצד מערבית דרומית הואי טפי אלא לפי מראית עינו שנה משנתו ודאתי מדרום מיתחזיא ליה מצפון ולעולם מקרן [דרומית] מערבית בא להתחיל למנות היינו דמתרץ לחם הפנים אלחם הפנים להיות בדרומית מזרחית כדקתני במדות דלא ליקשי אהדי כיצד לשכת הטלאים בדרומית מערבית לשכת החותמות כי אזלת דרך שמאל במערבית צפונית לשכת בית המוקד צפונית מזרחית לשכת לחם הפנים במזרחית דרומית:

אלא אי אמרת. דוקא תנא לשכת הטלאים במקצוע צפונית מערבית סוף סוף מאי תרצתא לחם הפנים כי מני דרך שמאל הוה לשכת לחם הפנים בדרומית מערבית לפי מניינו:

